

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΑΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΑΕΙΨΙΑΙ.

Τόμος Δ'.

ΑΡΙΘΜ. 23—24 (95—96).

Συνδρομή, άρχομένη από 1. Ιανουαρίου και 1. Ιουλίου έκάστου έτους, έκάμηνας μόνον και προπληρωτέα: Πανταζού φράγκ. χρ. 10 ή μέρκ. 8.

ΕΤΟΣ Α.

τῆ 15/27. Δεκεμβρίου. 1888.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ.

Ἐγεννήθη ἐν Σμύρνῃ ἔτει 1819 λήγοντος τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἐκ πατρὸς μὲν Χίου, μητρὸς δὲ Σμυρναίας ἐκ τοῦ ἐκεῖ οἴκου τῶν Ὀμηριδῶν.

Νήπιον μόλις τριετής, ἐν ἔτει 1822, ἔτυχε μετὰ τῶν γονέων ἐν Χίῳ, ἐπὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καταστροφῆς τῆς νήσου, μόλις δ' ἐσώθη μετ' αὐτῶν ἐπὶ λιβυρνίδος φαρωτικῆς, μετὰ πολυήμερον ἀνά τὰ ὄρη περιπλάνησιν. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν Κυθήροις, ἐνθα εἶχε προσφύγη μετὰ τῶν γονέων.

Ὅτε μετὰ τρία ἔτη ἐπανάηλθεν εἰς Σμύρνην, ἐμαθήτευσεν ὁ παῖς εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ Γυμνάσιον τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὸν Καισαρέα Ἀβράμιον Ὀμηρόλην, μαθητὴν τῶν δύο Οἰκονόμων καὶ τοῦ Κούμα.

Πρώτως μὲν ἀλλὰ λίαν εὐδοκίμως ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν γονέων, οἵτινες εἶχον προορίσει αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Πολλὰ μετέφρασεν ἔκτοτε ἐκ τοῦ γαλλικοῦ, καὶ πρῶτον τὸν Ἑτσοκλή καὶ Πολυνείκη (Les Frères ennemis), τραγωδίαν τοῦ Racine, μεθ' ὃ τὰ κατ' Ἡρω καὶ Λεάνδρον τοῦ Μουσαίου ἐμμέτρως καὶ τὸν Θάνατον τοῦ Σωκράτους ὑπὸ Lamartine, ὡσαύτως ἐμμέτρως. Ἀκολούθως ἐγένετο ἄλλεπαλλήλως συντάκτης τῶν ἐφημερίδων *Μνημοσύνης*,

ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Δ'.

Ἄργου καὶ Ἀμαλθείας, ἐκδιδομένων ἐν Σμύρνῃ. Εἰς τὰς ἐπιφυλλίδας τῆς τελευταίας πολλὰ ἐξέδωκε μυθιστορήματα, ἅπαντα ἐκ τοῦ γαλλικοῦ λίαν ἐπιτυχῶς μεταπεφρασμένα. Μετέβη ἔπειτα εἰς Γαλλίαν (1841—44) καὶ ἐν Παρισίοις διήκουσε ποικίλα μαθήματα, μεθ' ὃ ἐπιστρέψας εἰς Σμύρνην μετέφρασε καὶ ἐξέδωκε τὸ τότε περιλάλητον μυθιστόρημα τοῦ Sue, τὰ *Ἀπόκρυφα τῶν Παρισίων*. Ἐκ τῆς μεταφράσεως ταύτης ἐκτίσατο μεγάλην φήμην καὶ ἱκανὰ ἐπορίσθη

χρήματα. Τὸ ὄνομα *Μαριάνθη*, ὅπερ οὕτως ἐξελλήνισε κατὰ τὸ Fleur-de-Marie, ἐδόθη ἔκτοτε εἰς πολλὰς κόρας Ἑλληνίδας, ὧν ὁ κ. Σκυλίσσης δύναται νὰ θεωρῆται κατὰ τι ἀνάδοχος.

Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν μεταφράσεων τοῦ ἐνθαρρυνθεῖς προέβη εἰς μετάφρασιν τινῶν ἐκ τῶν μεγάλων μυθιστορημάτων τοῦ Alex. Dumas, καὶ συγχρόνως ἔγραψε τὸν *Ἀνθρωπον τῆς Σμύρνης* καὶ τὸ *Ἡμερολόγιον*, σατύρας εἰς λόγον πεζὸν κατὰ τινος Βενεδίκτου Κωνσταντινίδου ἱεροκήρυκος, ὡς ἀνθρώπου βραδίουργοῦ πρὸς τοὺς κατὰ καιρὸν γυμνασιάρχας τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, δι' ὃ καὶ ἐπιτιμήθη ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, προφάσει ὅτι ἐνέπαίξε τὰ θαύματα τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπειδὴ, ἀποτεινόμε-

Ι. ΙΣΙΔΩΡΙΔΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ.

μενος πρὸς τὸν Βενέδικτον, ἔγραψε σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ἐξῆς: „Ομολόγησε ὅτι ἤρρες τὸν κακὸν σου δαίμονα· ἐμφύσησόν με καὶ ἐμπυσόν με ἵνα χωσθῶ εἰς τοὺς χοίρους.“ Παρεκινήθη ἀκολούθως νὰ ἐξατηθῆ τὴν ἀφροσύνην, ἀλλ' ἀνένευσε πάντοτε ἀντιπαταρῶν ὅτι „γινώσκει ὁ Θεὸς τίνος τὸ πταίσμα“.

Ἐν ἔτει 1847 ἐξέδωκε τὰ λυρικά του ποιήματα, τὰς *Στιγμάς*, ὧν τὰ πλείστα ἤκουσεν ἔπειτα ἀδόμητα ἐν τῷ Πανελληνίῳ, ὡς „Τοῦ πολέμου ἡμέρ' ἀνατέλλει“, „Πρῶτ' βράδου σ' ἐνθυμοῦμαι“ καὶ ἄλλα πολλά. Ἐν ἔτει 1849 ἱδρυσεν τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης*, πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν, ἐν παραρτήμασι δὲ ταύτης ἐξέδωκε νέαν σειρὰν μυθιστορημάτων ἐκ τῶν καλῶν τοῦ Sue, ὡς καὶ ἄσπρατα ἐρωτικά, ἐν οἷς τὰ πασίγνωστα „Ἄν ἦτο τρόπος ὁ ἀνακαλύψης“, „Ποῦ νὰ ἦναι, τί νὰ κάμνη“, „Ὡ τύχη ἀλλοπρόσκαλλος“ κτλ. Συγχρόνως δὲ μετέφρασεν ἐμμέτρως τὸν *Ταρταύφον* τοῦ Molière μετενεγκῶν τὴν σκηνὴν εἰς τὸ Φανάρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπομένως δὲ καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὰ ἦθη.

Τῷ 1855 παρατήσας τὴν *Ἐφημερίδα τῆς Σμύρνης* εἰς χεῖρας φίλου, μετέβη εἰς Τεργέστην, ὅπου ἱδρυσεν τὴν *Ἠμέραν*. Ταύτην διηύθυνε μέχρι τοῦ 1860 ἐν Τεργέστη καὶ μέχρι τοῦ 1863 ἐν Βιέννῃ, ὅτε ἐπανακάμψας εἰς Τεργέστην παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν Ἀναστάσιον Βυζάντιον, ὃν εἶχε προσλάβει ἀπὸ τῆς μεταβάσεώς του εἰς Βιέννην ἀντὶ τοῦ Διονυσίου Θεριανοῦ, ἱδρυσαντος ἐν Τεργέστη τὴν *ἐφημερίδα Κλειώ*. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ μετέφρασεν ὁ Σκυλίσης τὸν *Ἰὸν Κιχώτην* καὶ τοὺς *Ἀλλίους*, πρότυπον τοῦτο μεταφραστικῆς τελειότητος. Ἐἶχεν ἤδη ἐπιστρέψῃ εἰς Σμύρνην ὅτε ἐξέδωκεν ἐν ἐπιφυλλίσσει τῆς Ἠμέρας τὸ πασίγνωστον ποίημα „Ἐλληνες καὶ Ἑλλαδίται“. Ἐτει 1867 ἀνεχώρησεν εἰς Παρίσιον, ὅπου ἱδρυσεν τὰ „Μυρία Ὅσα“, ἐκδιδόμενα μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς κηρύξεως τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου. Τότε διέκοψε τὴν ἐκδοσὴν ταύτην καὶ μεταβὰς εἰς Τεργέστην μετέφρασεν αὐτὴν ἐμμέτρως καὶ ἐξέδωκε τὸν „Μισάνθρωπον“ τοῦ Molière, καὶ ἅμα εἰς τὸν πεζὸν λόγον τὸν „Φυλάργυρον“ τοῦ αὐτοῦ, μετὰ νέας ἐκδόσεως τοῦ „Ταρταύφου“ ἐπιθεωρημένης. Τὰς τρεῖς ταύτας κωμωδίας, ὡς τὰς ἀρίστους τοῦ μεγάλου κωμωδοποιῦ ἐκείνου, εἰς ἕνα τόμον.

Ἐκτοτε ἀποκατέστη εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξερευνήσας τὰς πηγὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς, ἐξεπόνθη μακρὸν καὶ ἀξιόλογον ἔργον, οὗτινος τὸ πρῶτον μόνον μέρος ἐξέδωκε διὰ τῆς Ἠμέρας. Διὰ τῆς βαθείας καὶ ἐμβριθοῦς ταύτης μελέτης ἀποδεικνύει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἦτο ἀποστολική, ἦτοι ἐβραϊκὴ, δαβιτικὴ λεγομένη ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, ἀπαναινομένων τὴν ὀρφικὴν, ἦτοι τὴν ἐλληνικὴν ἀνemiχθῆσαν ὅμως εἰς αὐτὴν προίοντος τοῦ χρόνου, ἐν Βυζαντίῳ, ἐλληνικὰ τινὰ μελόδρια, καὶ τέλος, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν κατέπειξαν αἱ ἀραβικὰ μελωδία, εἰσδύσασαι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς διαφθορᾶς τῆς ἀκοῆς τῶν κατοίκων, καὶ τῶν ψαλτῶν ἐπομένως.

Ἐκτοτε ὁ Σκυλίσης ἔδωκεν εἰς παντοῖα περιοδικὰ φύλλα, ἐν Ἀθήναις τε καὶ ἀλλοῦ ἐκδιδόμενα, παντοίας διατριβᾶς, ἢ φιλολογικὰ καὶ πολιτικοκινωνικὰ ἄρθρα, καὶ

τὸ ἡμέτερον ὡσαύτως περιοδικὸν διὰ τῆς πολυτιμοῦ αὐτοῦ συνεργασίας πολλάκις ἐτίμησε καὶ ἐκόσμησεν.

Τελευταίον ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν καθ' ἡμᾶς λογίων εἰς τὰ περιττὰ σημεῖα τῆς ψιλῆς καὶ τῆς βαρείας, ὑποβάλλων εἰς αὐτοὺς τοὺς δύο ἐπομένους κανόνας, καθ' οὓς γράφει καὶ θὰ διατελεῖ γράφων:

α'. Ὅτι πᾶν ἀρκτικὸν λέξεως φωνῆν μὴ φέρον δασεῖαν εἶνε ψιλόν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ψιλότης αὐτοῦ μηδὲν σημεῖον φέροντος.

β'. Ὅτι ἡ λήγουσα πάσης λέξεως μὴ ἀνακοπτομένης ὑπὸ περισπωμένης ἢ ὀξεσίας, ἐξ ἀνάγκης πίπτει βαρεῖα, ἐξ οὗ καὶ τὸ σημεῖον τῆς βαρείας ἀποβαίνει περιττόν. Ὁξύνονται δὲ ὅπουδῆποτε μόναι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι ὅ, ἡ, οἱ κτλ. οὐ μόνον πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄρθρων ὁ, ἡ, οἱ, αἱ κτλ. ἀλλὰ καὶ διότι αὐταὶ προσφέρονται ὀξυτόνως. (Καὶ ὄντως, ἄλλως προσφέρονται τὸ Η ἐν τῷ ἢ ἔτεκε καὶ ἄλλως ἐν τῷ ἢ τεκοῖσα κτλ.) Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ πρᾶγμα, καίπερ ὀρθρὸν καὶ ἀναντίρρητον, οὔτε βλάπτει ποσῶς οὔτε μεγάλως ὀφλεῖ ὡς ὀρθογραφικόν, ὀφλεῖ ὅμως τὰ μέγιστα ὡς τυπογραφικόν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἀπαλείψεως τῆς ψιλῆς καὶ τῆς βαρείας ἢ ἐλληνικῆ στοιχειοθῆκη τῶν τονουμένων θὰ ἔχη ἀντὶ 114 κυψελῶν μόνον 54, ἐξ ἧς ἐλαττώσεως τὸ συνδετήριον τοῦ στοιχειοθέτου θ' ἀποκτήσῃ πτερά. Λόγος οικονομίας σπουδαῖοτάτος.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἀξιωματημονεῦτων ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἀνδρός, ὃν ἐνταῦθα διὰ βραχέων σκιαγραφοῦμεν, ἀναφέρομεν μόνον τὸ ἐξῆς:

Ὅτε ὁ Λαμαρτίνος εἶχε παραδόσει τὴν προεδριάν τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας εἰς τὸν στρατηγὸν Καβαίνιαν, ἐπαχειρήσε τὴν δευτέραν του περιουσίαν ἐν Ἀνατολίῃ. Διαβάς τότε ἐκ Σμύρνης ἠρώτησεν ἂν ἐν τῇ πόλει ἐνθα ἐγεννήθη ὁ Ὀμηρος ὑπῆρχε τις ποιητῆς Ἑλλῆν. Ἄλλος τις πλὴν τοῦ Σκυλίσης δὲν ἐκαλλιέργει κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐν Σμύρνη τὴν ποιήσιν. Ὁ Λαμαρτίνος ἐζήτησε νὰ τὸν ἴδῃ καὶ αἶφνης ὁ Σκυλίσης ἐθεάθη τὸν τότε περιώνυμον ἐκεῖνον ἄνδρα παρουσιαζόμενον πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ γαλλικοῦ προξενείου. Ἐζήτησεν ἐν ἀντίτυπον τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, ὅταν, πρῶτον τότε, ἔμαθεν ὅτι ὁ Σκυλίσης εἶχε μεταφράσῃ τὸ ἔργον του τοῦτο, ὡς καὶ τινὰ ἐκ τῶν εἰς τὰς *Στιγμάς του*, μεθρημηνευμένα γαλλιστί. Ὁ Ἑλληνας ποιητῆς προσέφερε τῷ Λαμαρτίνῳ τὰ αἰτηθέντα μετ' ὀλίγας ἡμέρας, προσθεὶς καὶ ὄδῃν πρὸς αὐτὸν

„Σ' ἔχομεν λοιπὸν, ὃ κῆκε τῆς τῶν Γάλλων Κασταλίας!“

οὕτως ἀρχομένην, καὶ μεταξὺ ἐπῶν ἄλλων διαλαμβάνουσαν ὅτι

„Ἐστὶ δόξα τῆς ζωῆς μου ἡ ἐπίσκεψις αὐτή.“

Ὡς πληροφοροῦμεθα, ὁ Σκυλίσης καταγίνεται ἀπὸ τριῶν ἡδὲ ἐτῶν πρὶν τὴν συγγραφὴν ἀξιολόγου ποιήματος, ἐπιγραφομένου „Ἡμέραι παθῶν καὶ Ἀναστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους“ καὶ συγκειμένου ἐξ ἑνῆς ἢ δέκα βιβλίων διαιρουμένων εἰς κεφάλαια. Ὁ σκελετὸς ἐπλάσθη, πολλαχοῦ δὲ συνεπληρώθησαν καὶ τὰ σαρκώματα, ἀλλ' ὑπάρχει εἰσέτι ἱκανῶν ἐτῶν ἔργασια.

Εὐχόμεθα τῷ συγγραφεῖ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔργον πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου.

Ο ΑΣΤΕΡΟΕΙΣ ΟΥΡΑΝΟΣ.

(Ἰδε προηγούμενον φύλλον.)

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν ἐκδρομὴν εἰς τὰ ἀπέραντα βᾶθῃ τοῦ οὐρανοῦ χώρου ἐμάθομεν ὅτι ὁ ἀστεροεὶς οὐρανὸς εἶνε διὰ τὰ ἡμέτερα ἔργαλα κατ' ὄλας τὰς διευθύνσεις ἀνεξερεύνητος. Οὐδαμῶς λαμπυρίζει εἰς τελευταῖος ἀστὴρ, πανταχοῦ συναντῶμεν ἡλίους καὶ σμήνη ἀστέρων, πανταχοῦ οὐρανίων σωμάτων συστήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἕκαστον εἶνε διὰ τὴν ἀνθρωπίνην φαντασίαν ἀκαταλήπτως μέγα καὶ ἰσχυρόν. Ὅτε ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Herschel περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐζήτησε διὰ τῶν τηλεσκοπίων του κατὰ πρώτην φοράν τὸν οὐρανὸν ὑπὸ τὴν ἐποφὴν τῆς τῶν ἀστέρων ἀφθονίας του καὶ τῆς ἐκτάσεώς του, ἐνόμισεν ὁ μέγας οὗτος ἀστρονόμος ὅτι κατὰ τινὰς διευθύνσεις εἶχεν εἰσδύσει μέχρι τοῦ ἀκροτάτου ὀρίου τοῦ ἡμετέρου ἐνάστρου στρώματος, ὅτι δηλαδὴ τὸ τηλεσκοπίον του εἶχε ἀνακαλύψῃ παρὰ τοὺς πόλους τοῦ γαλαξίου τοὺς ἀκροτάτους καὶ ἐσχάτους ἀστέρας. Κατ' ὅσον ὅμως βραδύτερον προὔχρη ἐν ταῖς ἐρεῖναις αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ ἐπὶ τέλος διηύθυνε τὸ γιγαντιαῖον τηλεσκοπίον του πρὸς τὸν οὐρανὸν τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ἀνεγνώρισε τὴν πλάνην τῆς προτέρας του γνώμης καὶ περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του ὠμολόγησεν ὁ κορυφαῖος οὗτος τῶν ἀστρονόμων καὶ ὁ μέγιστος τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀνακαλύπτῃς ὅτι ὁ ἐνάστρος οὐρανὸς εἶνε ἀνεξερεύνητος. Αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὅποιον, ὡς εἴδομεν, ἤγαγον καὶ πᾶσαι αἱ βραδύτερον γενόμεναι ἐρευναὶ καὶ ἐξετάσεις μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων, καὶ ἐκ τούτου ἐπεται περαιτέρω, ὅτι περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ σύμπαντος ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀπειρίᾳ, περὶ τῆς διατάξεως καὶ διακοσμῆσεως ὁλοκλήρου τοῦ παγκοσμίου συστήματος οὐδὲν δυνάμεθα νὰ μάθομεν, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον περὶ τῆς κατασκευῆς μερῶν τινῶν αὐτοῦ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ πορισθῶμεν γνώσιν τινὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀκριβῆ καὶ βεβαίαν.

Ἄλλα τῶρα δύναται τις ν' ἀπευθύνῃ ἡμῖν τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις: Μέχρι πόσης ἀποστάσεως εἰσδύει τὸ ἀνθρώπινον βλέμμα τῇ βοήθειᾳ τῶν μεγίστων ἀστρονομικῶν ἔργαλειων εἰς τὰ βᾶθῃ τοῦ οὐρανοῦ χώρου; Πόση εἶνε ἡ ἀφ' ἡμῶν ἀπόστασις τῶν ἀσθενέστατα λαμπυρίζοντων ἐκείνων ἀστέρων, τοὺς ὁποίους μόλις εἶτι δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν; Ἡ ἀπόκρισις εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας εἶνε δυσχερεστάτη, καὶ μόνον ὑπὸ ὀρισμένας τινὰς προϋποθέσεις δύναται νὰ δοθῆ. Μόνον ὀλίγων τινῶν ἀπλανῶν ἀστέρων γνωρίζομεν μέχρι τοῦδε δι' ἀμέσου καὶ εὐθείας καταμετρήσεως τὴν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γῆς ἀπόστασιν. Περὶ πάντων δὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν γένει, ὅτι οὐδεὶς ἀπλανῆς ἀστὴρ εὐρίσκεται ἐν τῷ οὐρανῷ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόστασις ἀφ' ἡμῶν νὰ εἶνε μικρότερα τῶν 4000 δισεκατομμυρίων μιλίων κατὰ μέσον δὲ ὄρον δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ ἀστέρες πρώτου μεγέθους εὐρίσκονται εἰς 40,000 δισεκατομμυρίων μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἡμετέρας γῆς. Προϋποθέτοντες δὲ ὅτι αἱ μέσαι ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων καὶ αἱ ἐντάσεις τῆς διαχυείας αὐτῶν δὲν εἶναι πολὺ διάφοροι ἀλλήλων, δυνάμεθα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ἀστέρων νὰ ἐξαγάγωμεν συμπεράσματα περὶ τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν. Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἣν ἐνταῦθα μόλις ὑποδηλοῦμεν, ἀγίει ἐν γένει εἰς ἀποτελέσματα, ἔχοντα σχετικῶς ἀρκετὴν ἀσφάλειαν καὶ ἀξιοπιστίαν. Εὐρίσκεται δὲ, ὅτι οἱ ἀσθενέστατοι καὶ εἰς τὸν ἀσπλον ὀφθαλμὸν μόλις ὄρατοι ἀστέρες ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς

γῆς περίπου 400,000 δισεκατομμύρια μιλίων. Τοσοῦτο μεγάλην ἀπόστασιν δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ φαντασθῶμεν. Πρὸς εὐκολίαν ὅμως, ἵνα αἱ ἀποστάσεις αὐταὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀπὸ τῆς γῆς ἐκφράζονται διὰ μικροτέρων ἀριθμῶν, παρεδέχθησαν ἀπὸ πολλοῦ γενικῶς οἱ ἀστρονόμοι, ἀντὶ τοῦ μιλίου, ἄλλην τινὰ μονάδα μέτρου πολλῶν μεγαλύτεραν. Τὸ φῶς διανύει ἐν ἐνὶ δευτερολέπτῳ περὶ τὰς 40,000 μιλίων. Τὰς ἀποστάσεις λοιπὸν τῶν ἀστέρων ἀπὸ τῆς γῆς ἐκφράζουσιν οἱ ἀστρονόμοι διὰ τοῦ χρόνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ φῶς διατρέχει αὐτάς. Τὴν φρικώδη ἐκείνην ἀπόστασιν τῶν 400,000 δισεκατομμυρίων μιλίων διατρέχει τὸ φῶς, μετ' ὅλην τὴν ἐκπληκτικὴν αὐτοῦ ταχύτητα, μόλις ἐν διαστήματι 300 ἐτῶν. Οὕτως ὥστε τὸ φῶς τῶν ἀσθενεστάτων ἐκείνων ἀστέρων, τοὺς ὁποίους μόλις διακρίνομεν διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ κατὰ τινὰ αἰθρία ἐσπέραν, ἐξαευστάλη ἐκ τῶν ἀστέρων ἐκείνων πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, δηλαδὴ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δεκάτου ἑκτου αἰῶνος, καὶ ἀφικνεῖται σήμερον μόλις πρὸς ἡμᾶς. Ὅσα λοιπὸν βλέπομεν ἐν τῷ ἐνάστρῳ οὐρανῷ δὲν ἀνήκουσι πλέον εἰς τὸν παρόντα χρόνον, ἀλλ' εἶναι καταστάσεις παρελθουσῶν ἐποχῶν, μᾶλλον ἢ ἦττον ἀρχαίων, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως τῶν οὐρανίων ἐκείνων ἀντικειμένων ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Ὁ λαμπρότατος Σείριος ἡδύνατο πρὸ 16 ἐτῶν ν' ἀπολέσῃ τὸ φῶς του καὶ ὅμως νὰ φαίνεται εἰς ἡμᾶς λάμπων εἰσέτι καὶ ἀκτινοβολῶν, διότι αἱ τελευταῖαι ἀπ' αὐτοῦ ἐκπεμφθεῖσαι ἀκτίνες δὲν ἀφίκοντο εἰσέτι μέχρις ἡμῶν. Ὁ Herschel εὗρε διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ, ὅτι τὸ γιγαντιαῖον αὐτοῦ τηλεσκοπίον, ὅπερ εἶχε μῆκος τεσσαράκοντα ποδῶν, εἰσέδυνε εἰς τοὺς οὐρανίους χώρους διακοσίας φορές βαθύτερον ἢ ὁ ἀσπλος ὀφθαλμὸς, τοῦτ' ἐστὶν ὅτι διὰ τοῦ τηλεσκοπίου του ἐβλεπεν ἀπομεμονωμένους ἀστέρας, ἀπέχοντας ἀπὸ τῆς γῆς διακοσίας φορές περισσώτερον ἢ οἱ ἀσθενεῖς ἐκείνοι ἀστέρες, τοὺς ὁποίους μόλις διακρίνει ὁ ἀσπλος ὀφθαλμὸς. Κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ ἀστέρες ἐκείνοι, οἱ ὄρατοι διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Herschel, εὐρίσκονται εἰς τοιαύτας ἀπ' ἡμῶν ἀποστάσεις, ὥστε αἱ ἀπ' αὐτῶν ἐκπεμπόμεναι ἀκτίνες μετ' ὅλην αὐτῶν τὴν καταπληκτικὴν ταχύτητα χρειάζονται ἐξακαχίλια ἐτη ὅπως φθάσωσι μέχρι τῆς ἡμετέρας γῆς. Τὰ μέγιστα τῶν σημερινῶν ἡμῶν τηλεσκοπίων εἶναι πολλῶν τελειότερα καὶ ἰσχυρότερα τοῦ γιγαντιαίου τηλεσκοπίου τοῦ Herschel, διότι δεικνύουσιν ἡμῖν ἀστέρας, οἵτινες δι' ἐκεῖνο ἦσαν ἀόρατοι. Ἐνταῦθεν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ ἀπώτατοι ἐκείνοι καὶ μόλις διὰ τῶν μεγίστων σημερινῶν τηλεσκοπίων ὄρατοι ἀστέρες, οἵτινες ἴστανται διεσπαρμένοι ἐπὶ τῆς οὐρανίας στέγης, εὐρίσκονται εἰς ἀποστάσεις τοσοῦτον μεγάλας, ὥστε τὸ φῶς χρειάζεται πολὺ περισσώτερον τῶν 600 ἐτῶν, ὅπως διατρέξῃ αὐτάς. Καὶ αἱ ἀποστάσεις αὐταὶ, ἀπέναντι τῶν ὁποίων παύει πᾶσα ἐνέργεια τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας καὶ ἰλλυγιᾶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, δὲν ἀποτελοῦσιν εἰσέτι τὰ ὄρια καὶ τὸ ἔσχατον τέρας τοῦ αἰσθητοῦ σύμπαντος. Διότι αἱ ἀποστάσεις ἐκείναι ἀναφέρονται μόνον εἰς τοὺς καλονομένους μεμονωμένους ἀστέρας, δηλαδὴ τοὺς ἀπλανεῖς ἐκείνους ἀστέρας, οἵτινες ἀκανονίστως ἐν τῷ οὐρανῷ φαίνονται διεσπαρμένοι. Ἐκτὸς ὅμως τούτων ὑπάρχει καὶ ἕτερα τάξις συστημάτων ἀστέρων, ἅτινα καλοῦνται σωροὶ ἀστέρων καὶ τὰ ὁποῖα φαίνονται ὅτι κατέχουσιν ὅλας ἰδιόρρυθμον

διάταξιν και θέσιν εν τῷ σύμπαντι. Δὲν δύναται ὁ ἀνθρωπος νὰ φαντασθῇ λαμπρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον θέαμα ἐκείνου, ἔπερ παρουσιάζει μέγας σωρὸς ἀστέρων δρώμενός διὰ τινος μεγάλου τηλεσκοπίου. Πολλοὶ ἐκ τῶν σωρῶν τούτων εἶναι πρὸς τὸ μέσον τοσοῦτον συμπυκνωμένοι, ὥστε καὶ διὰ τῶν ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων δὲν δύναται πλέον νὰ φανῶσιν οἱ ἐκεῖ ἀστέρες διακεκρυμένοι ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ συνήνωμένοι καὶ συγκεχυμένοι εἰς ὀμίχλωδη φωτὸς μαρμαρυγὴν. Ἐν τοῖς σωροῖς τούτοις ἐπικρατεῖ ὅλως ὠρισμένη διάταξις τῶν ἀστέρων. Οἱ ἀστέρες δηλαδὴ εὐρίσκονται ἐν τῷ μέσῳ πυκνότετοι καὶ ἀραιότετοι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καθ' ὅσον ἀπομακρύνονται τοῦ κέντρου τοῦ σωροῦ, ἐν γένει δὲ σύμπας ὁ σωρὸς τῶν ἀστέρων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔχων ἐν συνόλῳ σχῆμα σφαιρας, ἐν τῷ κέντρῳ συμπυκνωμένης. Πολλοὶ ἐκ τῶν σωρῶν τούτων ἐμποιοῦσιν ἡμῖν τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὡς ἐὰν οἱ ἀποτελοῦντες αὐτοὺς ἀστέρες συνωδοῦντο πρὸς τὸ κέντρον διὰ τεραστίου τινὸς συμπυκνωτικῆς εἴτε ἐλκτικῆς δυνάμεως. Ὁ Φρειδ. Γουλιέλμος Herschel, ὅστις πρῶτος ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ταύτην, προέβη μάλιστα ἐπιπεραιτέρω. Ἐνόμισε δηλαδὴ ὅτι ἐκ τοῦ μᾶλλον ἢ ἤττον τελείου σφαιρικοῦ σχήματος τῶν σωρῶν τούτων καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς περὶ τὸ κέντρον συμπυκνώσεως αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ συμπεράσματα περὶ τῆς σχετικῆς ἡλικίας τῶν αὐτῶν σωρῶν. Πράγματι δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι, ὑπὸ ὁμοίας ἄλλως περιστάσεις, ἐκεῖνός ἐκ τῶν δύο σωρῶν, ὅστις ἔμεινε ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐκθευμένος εἰς τὴν ἐλκτικὴν καὶ σχηματοποιούσαν δυνάμιν, ἔχει καὶ περισσότεραν πυκνότητα καὶ τελειότερον σφαιροειδὲς σχῆμα. Πόσον ὁμως ὑψηλὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ, ἀλλὰ καὶ τολμηρὰ συγχρόνως εἶναι τὰ τοιαῦτα συμπεράσματα! Οἱ σωροὶ οὗτοι τῶν ἀστέρων εἶναι συστήματα οὐρανίων σωμάτων, ἀποτελούμενα ἐκ μυριάδων ἡλίων, καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς ἀναπτύξεως τῶν συστημάτων τούτων ἐξαφανίζεται ὡς βραχυτάτη στιγμή σύμπασα ἡ ἡλικία τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Τί δὲ εἶνε ὁ βίος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπέναντι τῆς ἡλικίας τῆς γῆς; Ἐνταῦθα εὐρισκόμεθα ὑπὸ ἀμφοτέρας τὰς ἐπέψεις, τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, ἀπέναντι οὐχὶ μὲν τοῦ ἀπείρου, ἀλλ' ὁμως τοῦ ἀκαταλήπτου. Τίς θὰ ἠδύνατο ν' ἀναμετρήσῃ διὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ τοὺς ἀπεράντους ὠκεανούς τῶν αἰώνων, οἵτινες διέρρευσαν, ἀφ' ὅτου ὁ ἀστέρους τάτης ἀνεπετάσθη ὑπὲρ τὴν γῆν; Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἢ συμβῇ τούτο, ὑπῆρχον ἄπειρα σμήνη καὶ σωροὶ ἀστέρων καὶ ἀναριθμητοὶ ἡλιοὶ ξένων συστημάτων. Διδότι οἱ σωροὶ τῶν ἀστέρων, ὧν ἐγένετο πρὸ ὀλίγου μνεῖα, εἶναι συστήματα οὐρανίων σωμάτων ὁμοία ἐκείνῳ, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκει ὁ ἡμέτερος ἥλιος μετὰ τῶν πλανητῶν αὐτοῦ, καὶ τὸ ὅποιον ἐν ὄρα νυκτὸς βλέπομεν διαγράφον ὑπεράνω ἡμῶν αὐτῶν τὰς σιγηλὰς αὐτοῦ τροχιάς.

Κατὰ τὰς αἰθρίας ἐσπέρας, πρὸ πάντων τοῦ θέρους, βλέπομεν ἀμυδρῶς φεγγαβολοῦσαν λωρίδα μετὰ τῶν ἀστέρων ἐξηπλωμένην. Ἡ ὀμίχλωδὴ αὕτη φωτεινὴ ταινία εἶναι ὁ γαλαξίας, τοῦ ὁποῦοι τὴν συγκεχυμένην φωταύγειαν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἡδη χρόνους ὁ ἔλληνας φιλόσοφος Δημόκριτος ἐθεώρει προερχομένην ἐκ τῆς συμπυκνώσεως ἀπειραριθμίων ἀστέρων, μὴ δυναμένων πλέον διὰ τοῦ ἀόπτου ὀφθαλμοῦ νὰ διακριθῶσιν. Ἡ προαίσθησις αὕτη τοῦ ἀρχαίου ἑλλήνος φιλοσόφου ἀπεδείχθη ὀρθοτάτη διὰ τῶν τηλεσκοπικῶν ἐρευνῶν τῶν νεωτέρων χρόνων. Ὁ γαλαξίας πράγματι συνίσταται ἐξ ἀπειραριθμίων μικρῶν καὶ μικροτάτων ἀστέρων, σωρῶν καὶ σμηνῶν ἀστέρων καταπληκτικωτάτης καὶ ἀνεξαντλήτου

ἀφθονίας. Ὁ Herschel καθ' ὄλον του τὸν βίον ἐξήταξεν αὐτὸν ἐπανειλημμένως. Πάντοτε ἐκ νέου προσεῖλκεν ὁ ἄπειρος οὗτος ἀπείρων κόσμων καὶ ἀπείρων συστημάτων δακτύλιος τὴν προσοχὴν τοῦ κορυφαίου τῶν ἀστρονόμων. Ἐπανειλημμένως ἔρριπτε τὴν βολίδα τῶν τηλεσκοπικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν εἰς τὸ ἀπέραντον τοῦτο χάος, ἀλλ' οὐδαμοῦ εὕρισκε τὸν πυθμένα ἐνὸς τελευταίου καὶ ἐσχάτου στρώματος σωρῶν ἀστέρων καὶ ὀμίχλωδῶν κηλίδων. Εἰς τινὰ μέρη εὕρισκε τὰ σμήνη τῶν ἀστέρων ἐκτάκτως συμπυκνωμένα, ὡς ἐν μακρῆς σειραῖς τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου εὐρισκόμενα, εἰς ἄλλα πάλιν μέρη ἐφαίνοντο κενοὶ χώροι μὲ ὀλίγους ἀστέρας ἢ καὶ παντελῶς ἐστερημένοι ἀστέρων. Οἱ κενοὶ οὗτοι χώροι εἶναι αἱ καλούμεναι „ὄπαι ἐν τῷ οὐρανῷ“, δι' ὧν, ὡς δι' ἀπεράντων σωλήνων, βλέπομεν εἰς τὸ ἀπείρον κενόν. Πλαγίως ἀπὸ τῶν καλουμένων τούτων ὀπῶν βλέπομεν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου σφαιροειδεῖς ἀστέρας σωροὺς μαρμαρούσσοντας, καὶ τὰ περίεξ πεπληρωμένα ὑπὸ τῆς ἀμυδρῶς ὑπολαμπούσης ὀμίχλης τοῦ γαλαξίου. Τὸ σκοτεινὸν τοῦτο μέρος δύναται νὰ εἴρη ἐν τῷ οὐρανῷ μόνος ὁ ἀστρονόμος, ὁ ἔχων ἰσχυρόν τι τηλεσκόπιον. Ἐνταῦθα ὁμως δυνάμεθα νὰ ὑποδείξωμεν σκοτεινόν τι μέρος τοῦ γαλαξίου, τὸ ὅποιον καὶ διὰ τοῦ ἀόπτου ὀφθαλμοῦ δύναται νὰ εὕρωσιν εὐκόλως οἱ φίλοι τῆς ἀστρονομίας. Τὸ μέρος τοῦτο εὐρίσκεται μετὰ τῶν ἀστέρων γ καὶ ϵ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ κύκνου καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τοῦ δ ἐν τῷ κύκνῳ πρὸς τὸν ἀρκούτως λαμπρὸν ἀστέρα α τοῦ Κηφέως. Κατὰ τὰς αἰθρίας, ἀσελήνους νύκτας βλέπομεν ἐκεῖ σκοτεινόν τινὰ χῶρον, δυνάμενον τρόπον τινὰ νὰ παραβληθῇ πρὸς διώρυγα, εἰς τὰς ὄχθας τῆς ὁποίας ἀναγνωρίζομεν εὐκρινῶς τὴν σύνθεσιν τοῦ γαλαξίου ἐκ σφαιροειδῶν σωρῶν καὶ σμηνῶν ἀστέρων. Ἐπισφαιροειδῶν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν τοῦτο, ἀν μεταχειρισθῶμεν ἰσχυρὰς διόπτρας τοῦ θεάτρου καὶ τοποθετηθῶμεν εἰς σκοτεινόν τι μέρος, μακρὰν παντὸς διαταράσσοντος φωτισμοῦ. Ἐνταῦθα βεβαιούμεθα ἀμέσως καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως, ὅτι ὁ σκοτεινὸς χῶρος ἐν τῷ γαλαξίᾳ προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως λαμπρότων ἀστέρων καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς συνιστάσης τὸν γαλαξίαν ὕλης, καὶ ὅτι διὰ τοῦ κενοῦ τούτου καὶ ὑπὸ ἀπειρομεγέθων στρωμάτων ἀστέρων περιβαλλομένου χώρου βλέπομεν εἰς βαθυτέρους καὶ πολὺ περισσότερον μαμακρυσμένους χώρους. Συμμετρία τις ἐν τῇ ἀστεροειδεῖ φύσει τοῦ γαλαξίου δὲν ὑπάρχει τούναντιον καὶ αὐτὸς ὁ Herschel προσεκτήσατο τὴν πεποιθῆσιν ὅτι ὁ γαλαξίας εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ μέρη δεικνύει τὰς αὐτὰς τῶν ἀστέρων πρὸς τὸ συμπυκνοῦσθαι καὶ ἀποτελεῖν μεμονωμένους σωροὺς, καὶ ὅτι ἐκ τῆς τάσεως ταύτης, σὺν τῇ παρελεύσει ἀναριθμητῶν αἰώνων, προήλθεν ἡ ἐπικρατούσα νῦν ἀσυμμετρία. Ὁ Herschel ὀνομάζει τοῦτο „διάσπασιν“ τοῦ γαλαξίου. „Δυνάμεθα“ λέγει ἐν τέλει τῆς πραγματείας αὐτοῦ, „νὰ ἐξαγάγωμεν καὶ ἕτερον σπουδαῖον συμπέρασμα ἐκ τῆς βαθμιαίας ταύτης διαλύσεως τοῦ γαλαξίου. Ἡ κατάστασις, εἰς ἣν ἤγαγεν αὐτὸν μέχρι τοῦδε ἡ ἀκαταπαύστος ἐνεργουσα καὶ σωρὸς ἀποτελοῦσα δύναμις, εἶνε εἰδός τι χρονομέτρου, τὸ ὅποιον δυνάμεθα νὰ ἐποφελθῶμεν, ὅπως μετρήσωμεν δι' αὐτοῦ τὸν χρόνον τῆς παρελθούσης καὶ μελούσης τοῦ γαλαξίου ὑπάρξεως. Καίτοι δὲ ἀγνοοῦμεν τὰ καθ' ἕκαστα τῆς πορείας τοῦ μυστηριώδους τούτου χρονομέτρου, ἐν τούτοις ὁμως εἶνε βέβαιον ὅτι, ὅπως ἡ διάρρηξις τοῦ γαλαξίου εἰς μεμονωμένα μέρη ἀποδεικνύει ἡμῖν ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι αἰώνιος ἐν τῷ μέλλοντι, οὕτω μετ' ἴσης βεβαιότητος ἐκ τοῦ αὐτοῦ γεγονότος

Ο ΜΕΓΑΣ ΔΟΥΞ ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΜΝΗΣΗ ΑΥΤΟΥ ΠΡΗΚΙΠΣΑ ΑΓΕΑΝΔΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ἀπορρέει ἡ μαρτυρία, ὅτι ὁ γαλαξίας δὲν ἔχει αἰώνιον παρελθόν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν θέσιν ἣν κατέχει ὁ ἡμέτερος ἥλιος ἐν σχέσει πρὸς τὸν γαλαξίαν, περὶ τούτου ὁ αὐτὸς Herschel τελευταῖον ἀπεφάνητο, ὅτι ὄχι μόνον ὁ ἡμέτερος ἥλιος μετὰ τῆς γῆς καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ πλανητῶν, ἀλλ' ἐν γένει πάντες οἱ ἀστέρες, τοὺς ὁποίους δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ, κεῖνται βαθέως ἐντὸς τοῦ γαλαξίου καὶ ἀποτελοῦσι μέρος αὐτοῦ. Τοῦτο εἶνε τὸ τελευταῖον ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὁποῖον δύναται νὰ καταλήξῃ πᾶσα ἀνθρωπίνη ἐρευνα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν τῷ σύμπαντι θέσιν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου καὶ τοῦ ἡλίου, καὶ διὰ τοῦτο θὰ προσπαθῶμεν νὰ παραστήσωμεν τὴν θέσιν αὐτὴν ὀλίγον τι σαφέστερον.

Ἡ ἡμέτερα γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἥλιον καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητά της. Ὁ ἥλιος ἀφ' ἑτέρου εἶνε μέλος μεγάλου τινὸς καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σφαιροειδοῦς σωροῦ ἀπλανῶν ἀστέρων, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν πάντες οἱ ἀστέρες, τοὺς ὁποίους βλέπομεν διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ, ἴσως δὲ καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῶν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ὁραμῶν ἀστέρων. Ἐκτὸς τοῦ σωροῦ τούτου ὑπάρχουν καὶ ἀναριθμητοὶ ἄλλοι σωροὶ ἀστέρων, μεγάλοι καὶ μικροί, ὅσους εὐρίσκονται ἐν τῷ χώρῳ εἰς ὠρισμένας τινὰς ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις. Ἄλλ' οἱ ἀναριθμητοὶ οὗτοι σωροὶ τῶν ἀστέρων δὲν εἶναι ἀκανόνιστος διεσπαρμένοι ἐν τῷ ἀείρῳ χώρῳ, ἀλλ' εὐρίσκονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον

ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου. Εἰς ὀφθαλμὸς εὐρίσκόμενος ὡσαύτως πλησίον τοῦ ἐπιπέδου τούτου θὰ ἴδῃ τοὺς σωροὺς ἐκείνους τῶν ἀστέρων ἀποτελοῦντας μέγαν κύκλον εἴτε δακτύλιον. Ἄν φαντασθῶμεν ὀφθαλμὸν τινα εὐρίσκόμενον ἐν τῷ μέσῳ ἐνὸς σωροῦ ἀστέρων, ὁ ὀφθαλμὸς οὗτος θὰ ἴδῃ κατὰ πρῶτον ὑπεράνω αὐτοῦ τὸν οὐρανὸν πεποικιλμένον μετὰ ἀστέρας τοῦ ἰδίου τούτου σωροῦ. Τοὺς δὲ ξένους σωροὺς θὰ ἴδῃ ἀποτελοῦντας μεγάλην ταινίαν εἴτε κύκλον ἐκτεινόμενον μετὰ τῶν διεσπαρμένων τούτων τοῦ ἰδίου σωροῦ ἀστέρων, τινὰς δὲ ἐκ τῶν σωρῶν ἐκείνων θὰ ἴδῃ ἐν σχήματι ὀμιχλωδῶν λωρίδων, ἀναλόγως πρὸς τὴν ἀπόστασιν αὐτῶν. Τοιοῦτο δὲ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ φαινόμενον, ὅπερ παρουσιάζει ἡμῖν ὁ ἡμέτερος ἀστέρους οὐρανὸς μετὰ τοῦ γαλαξίου. Ὁ κάτοικος οὐοὐδὴποτε ἀστέρος ἀνήκοντος εἰς οἰονδὴποτε ἄλλον σωρὸν, καὶ ἐν γένει ὁ κάτοικος ἐνὸς οἰονδὴποτε ἀστέρος ἐντὸς τοῦ ὁρατοῦ ἡμῖν σύμπαντος θὰ βλέπῃ ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς θέαμα, ὅπερ βλέπομεν ἡμεῖς ἀπὸ τῆς γῆς. Εἰς λοιπὸν μόνος γαλαξίας ὑπάρχει καὶ οὐχί, ὡς τινες ἀστρονόμοι ἰσχυρίσθησαν, γαλαξίαι τοῦ γαλαξίου, ἀπαράλλακτα ὅπως δὲν ὑπάρχουν αἰωνιότητες τῆς αἰωνιότητος. Ὁ γαλαξίας εἶναι ἡ ὑψίστη τάξις τοῦ ὄντος, ἣν δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς, ἀριθμὸν ὅμως καὶ μέτρον δι' ἡμᾶς δὲν ἔχει. Οὐδεὶς θνητὸς θὰ δυναθῆ ποτε νὰ μάθῃ τι περισσότερον ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ ζήτηματι.

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ.)

Ο ΔΟΥΞ ΤΟΥ ENGHIEU.

Ὁ ἐρευνῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πρώτης ναπολεοντείου αὐτοκρατορίας τὴν ἀπαισίον στιγμὴν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἡ τύχη δεικνύεται ἐναντίᾳ εἰς τὴν ἀνυψουμένην δόξαν τοῦ ἥρωος, νομίζει συνήθως ὅτι ἀνεῦρεν αὐτὴν ἐν τῇ ἐναντίον τῆς Ῥωσσίας ἐστρατείας ἢ πρότερον ἐν τῷ ἰσπανικῷ πολέμῳ. Πράγματι ἕως ἡ περιπέτεια τοῦ δράματος τούτου λαμβάνει χώραν πολλῶ ἐνωρίτερον, πρὸ τοῦ νὰ ἐπιθέσῃ ὁ Βοναπάρτης τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἦτο ἡ 21. Μαρτίου 1804. Φόβος καὶ τρόμος ἐπεβάρυνον κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τὴν ἀτμοσφαιραν τῶν Παρισίων. Ὅπουδὴποτε καὶ ἂν τις ἐστρέφετο ἔβλεπεν ὄψεις σκυθρωπᾶς καὶ πρόσωπα τεταραγμένα. Ἐν βαθυτάτῃ σιγῇ διηγούντο οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἀλλήλους ὅτι φοβερὸν ἐγκλήμα διεπράχθη τὴν νύκτα ἐκείνην· ὁ Πρῶτος Ἰπᾶτος συνέλαβε παρὰ πᾶν δίκαιον τῶν ἐθνῶν ἐν Βαδὴ πρίγκιπᾴ τινα τοῦ οἴκου τῶν Βουρβωνῶν καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς Παρισίους· ἐνταῦθα δὲ ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν οὗτος ἀνεκρίθη, κατεδικάσθη καὶ ἐτούφεκίσθη ὡς συνωμότης. Τὸ ἀπίστευτον ἀπεδείχθη δυστυχῶς τὰ μάλιστα ἀληθές. Ὁ νέος δούξ τοῦ Enghien ἐφονεύθη ἐπιβούλως ὑπὸ τῆς ναπολεοντείου ἀστυνομίας ἐν τινὶ τάφρῳ τοῦ φρουρίου τῶν Vincennes, καὶ ὅτε ἡ ἀθεμιτοῦργία ἐγένετο γνωστὴ ἐν Παρισίοις κατέλασε τοὺς πάντας ἀπερίγραπτος ταραχὴ. Πρώτην φοράν τότε κατεγόνον οἱ Γάλλοι ποῖον θηριώδη δεσπότην ἀνύψωσαν ὑπεράνω ἑαυτῶν. Αὐτόπτης τις γράφει ἐτι ἡ κοινὴ γνώμη ἦτο ἐκείνην τὴν ἡμέραν μᾶλλον ἀνήσυχος ἢ κατὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν Λουδοβίκου ΙΣΤ'· καὶ ἡ κυρία de Remusat μᾶς ἐκθέτει μετὰ τρομακτικῆς ἀληθείας τὴν ἐντύπωσιν ἣν προῦξεν ἡ εἰδησις εἰς τὴν ἀμεσον ἀκολουθίαν τοῦ πρώτου ὑπάτου. Πάντες ἔμειναν ἐμ-

βρόντητοι, ὡς ἂν εἶχε προσβάλει αὐτοὺς βλέμμα βασιλίσκου. Ἐντρομαί ὑπεχώρουν οἱ αὐλικοὶ ὅτε ἐφάνη ὁ δεινὸς ἀνὴρ, ἔχων τὴν ὄψιν ὠχρὰν καὶ σκυθρωπὴν. Ὁ φόβος ἐχάρασσε εὐρὸν κύκλον κενὸν περὶ αὐτόν. Ἐπεκαλεῖτο τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἀπελογέτο μετὰ τῆς ἀπηνόου πολιτικῆς ἀνάγκης· ἔπρεπε τέλος νὰ δεῖξῃ ἀπαξ διὰ παντὸς εἰς τοὺς ἐχθρούς του, πρὸς τί ᾤτο ἰκανός. Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ διακεκομμένοι καὶ ἀπότομοι λόγοι δὲν ἀπεδείκνυον ἄλλο ἢ ὅτι ὁ σκώληξ ἤρχιζε νὰ δάκνῃ τὴν συνειδήσιν αὐτοῦ. Ὁ Fouché ἐξεστόμισε τὴν ἡμέραν ταύτην τὰς περιφήμους ἐκείνας λέξεις· „Αὐτὸ εἶνε μεγαλύτερον ἐγκλήματος — εἶνε σφάλμα!“ καὶ αὐτὸς ὁ Ναπολέων ὠμολόγησε βραδύτερον ἐν Ἀγία Ἐλένη, ὅποτε ὁ ἴδιος βίος ἐφαίνετο ἐπιφύλασσόμενος αὐτῷ ἐν ἱστορικῇ ἀποστάσει, ὅτι κατ' οὐδὲν τὸν ὠφέλησεν ὁ θάνατος τοῦ δούκῆ τοῦ Enghien, ἀλλὰ μόνον τὸν ἐβλάψε. Διὰ τούτου τοῦ ἀθεμιτοῦργήματος ἀπεξένωσε τὰς καρδίας ὄλων, ἐκτοτε ἠδύνατο μόνον νὰ ἐξαπατήσῃ, νὰ ἐκπληξῇ καὶ νὰ τρομάξῃ. Ὅταν δὲ μετὰ δύο μῆνας βραδύτερον ἀνέβῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, ἔφερεν ἠδὲ ἐφ' ἑαυτοῦ τὰ σημεῖα τῆς μοίρας.

Οὐδὲν εὐνοητότερον ἢ ὁ ζῆλος μετ' οὐ οἱ Βοναπαρτισταὶ προσπαθοῦσι νὰ καθάρωσι τὸ εἶδωλόν των ἀπὸ ταύτης ἰδίως τῆς φονικῆς κηλίδος. Ἡ φοβερὰ αὕτη ὑπόθεσις φέρεται ἀκαταπαύστως καὶ τώρα ἀκόμη εἰς τὸ φῶς. Πρὸ ὀλίγου ἐτι ἐπανήλθεν εἰς αὐτὴν ὁ πρίγκιψ Βίκτωρ Ναπολέων ἐν τῇ κατὰ τοῦ Taine πραγματείας αὐτοῦ· κατ' αὐτὸν εἶχεν ὁ πρῶτος ὑπάτος τὴν πρόθεσιν νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν δούκα τὴν χάριν, οἱ ὑποτελεῖς ὅμως ἐβιάσθησαν ὑπὲρ τὸ δέον δυστυχῶς μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καταδικῆς. Οἱ ὑποκείμενοι ὅμως οὗτοι οὐδὲν θέλουν νὰ ἠξέωρῳσι τοῦ συγκινητικοῦ

μύθου. Εἰς δωδεκάδας βιβλίων καὶ φυλλαδίων ἀπέτρυψαν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν φονικὴν εὐθύνην, καὶ μίαν μόνον φωνὴν λείπει εἰσεῖτι ἡτις ἰδίως θὰ ἦτο ἀρμοδίᾳ νὰ διαφωτίσῃ τὴν περίπλοκον ὑπόθεσιν, ἢ τοῦ Talleyrand. Εἰς τὰς Ἀναμνήσεις του, αἰτινες κρατοῦνται ἀκόμη μυστικάι, λέγεται ὅτι ὁλόκληρος τόμος πραγματεύεται τὸν θάνατον τοῦ δούκῆ τοῦ Enghien. Ἐν τῷ μετὰξὺ δὲ προσπαθοῦσιν ἄλλοι νὰ ἀνερευνήσωσι τὴν ἀλήθειαν. Κατ' αὐτὰς ἐξεδόθη πάλιν ἐκτενὲς ἔργον περὶ τοῦ δυστυχῆ δούκῆ περιέχον πολλὰ νέα καὶ ἀξία μνημονεύσεως, δι' ὅπερ ἡμεῖς δὲν ἀπηξιώσαμεν νὰ ἀφιερῶσωμεν ὀλίγας γραμμάς εἰς τὴν μνήμην τοῦ συμπαθητικοῦ μάρτυρος.*

Ὁ δούξ τοῦ Enghien ἐγεννήθη τῷ 1772 ἐν τῷ λαμπρῷ ἐκείνῳ μεγάρῳ τοῦ Chantilly, ὅπερ ἐδώρησε πρὸ μικροῦ ὁ δούξ τῆς Ὁμάλης μετ' ὄλων αὐτοῦ τῶν πασιγνώστων συλλογῶν εἰς τὸ γαλλικὸν Ἰνστιτούτον. Ὁ δούξ τῆς Ὁμάλης ἐκληρονόμησε τὸ μέγαρον καὶ μετ' αὐτοῦ κολοσσαίαν περιουσίαν ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Enghien, τοῦ δούκῆ τοῦ Bourbon, ὅστις ἀπηγγόνισεν ἑαυτὸν ἢ κατ' ἄλλους ἀπηγγονίσθη — ἀγνωεῖται ποῖον ἐκ τῶν δύο εἶνε τὸ βέβαιον — ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ. Ὁ δούξ τοῦ Bourbon ἐνυμφεύθη τῷ 1770 μίαν δεσποινίδα d'Orléans. Σπάνιον νὰ εὐρεθῶσι δύο ἄνθρωποι ἀνομοιότερου χαρακτήρος. Ἡ Λουίζα d'Orléans ἐκλινε πρὸς τὰς νέας ἰδέας, ἐνταυτῷ ὅμως εἶχε μοναδικὴν εὐσεβίαν ἂν καὶ ἀφήκε τὸν νυμφίον νὰ ἀπαγάγῃ αὐτὴν ἐκ τῆς μονῆς. Οὗτος δὲ ἀλόγητος συντηρητικὸς, ἐκτὸς μόνον ἐν τῷ ζήτηματι τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου, ἐφαίνετο συναγαγὼν ἐν τῇ ψυχῇ του πᾶσαν τὴν κουφόνειαν τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ἐκπροσωπῶν δι' ἑαυτοῦ πᾶσας τὰς θελκτικὰς κακίας τῆς ἐποχῆς του. Ὁ υἱὸς του περιγράφεται ὡς κατὰ τι μὲν βραχυσωμότερος, ἐξαιρέτως ὅμως εὐκίνητος καὶ λεπτὸς νεανίας, „τὸ πρόσωπον ἥρωος καὶ κακοῦ ὑποκειμένου“. Ἡ περιγραφή ἐνθυμίζει τὸν πατέρα μᾶλλον ἢ τὸν υἱόν. Ὁ δούξ τοῦ Bourbon, ὅστις ἐπέπρωτο, ὅπως καὶ ὁ υἱὸς του, νὰ λάβῃ τοσοῦτον οἰκτρὸν τέλος, ἦτο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ὅτε μὲν ἥρωος ὅτε δὲ δόλιος, πρὸς τὸ παρὸν δὲ μᾶλλον τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Condés, γένους ὑπερηφάνου καὶ θρασέος μετὰ αἵμα στασιαστικὸν εἰς τὰς φλέβας. Συχνότατα εἶχον ἀνυψώσει οἱ ὑπεροπτικοὶ οὗτοι ἐξᾄδελφοὶ τοῦ βασιλέως τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. Ἐν τῷ δουκί ὅμως τοῦ Bourbon δὲν ἐξεδηλοῦτο ἡ σπανίως ἢ πατροπαράδοτος αὕτη ὁρμὴ πρὸ παντὸς εἶχε διαθέσει πρὸς διασκέδασιν. Ἦθελε νὰ φυγαγωγῆται ἐνῶ ἡ σύζυγός του ἦτο βεβουλημένη εἰς ἐνθερμον προσευχῆν. Τὸ τεκνίον ἔμεινε εἰς τὴν διάκρισιν θεραπεινίδων, ἕνεκα τῆς ἀμελείας τῶν ὁποίων ὀλίγον ἐδέησε ποτε νὰ καῖ ἐν τοῖς σπαργάνοις. Ἐν ἔτει 1780 ἐχωρίσθησαν οἰκειοθελῶς οἱ σύζυγοι καὶ ὁ παῖς ἐνεπιστεύθη εἰς τινα ἐφημέριον, ὅστις εὐτυχῶς ἐξέπληρωσε τὸ καθήκον του λίαν εὐσυνειδήτως. Οὕτως ἠξήθη ὁ νεαρὸς δούξ ἐν Chantilly παρημελημένος ὑπὸ τῶν γονέων, δίχην ὀφρανοῦ.

Μετ' ὀλίγων ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη ἐπανάστασις. Ὁ πατήρ τοῦ Enghien καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ, ὁ πρίγκιψ τοῦ Condé, εὐρίσκοντο μετὰ τῶν πρώτων Μεταναστῶν, ὁ δὲ νεαρὸς δούξ ἠναγκάσθη αἰφνης καὶ αὐτὸς νὰ ἀρχίσῃ τυχοδιωκτικὸν πλάνητα βίον. Ὁ εὐθυμὸς χαρακτήρ του φαίνεται ὅτι οὐδέποτε

* Le duc d'Enghien par Henri Welschinger. Paris 1888. Librairie Plon.

ἐγκατέλειπεν αὐτὸν ἂν καὶ εἶχεν ὡς συνοδοιπόρους φροντίδας τε καὶ στερήσεις. Οἱ ἐγγεῖς κύριοι, οἱ συνειδημένοι εἰς παντοῖαν θαφίλειαν, εὐρίσκοντο πολλάκις εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν τοῦ νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν των, πῶς νὰ στρώσωσι τὴν τράπεζάν των. Ἐπαίται μὲ ἡγεμονικὰ ὀνόματα, περιεφέροντο καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, διευκτέρευον σήμερον ἐν Τουρίνῳ, αὔριον ἐν Βενετίᾳ, μεθαύριον ἐν Βιέννῃ, Στουτγάρδῃ, Καρlsruήῃ, Βορματίᾳ, Κοβλεντίᾳ. Οὐδαμῶς ἠγαπᾶτο ἡ παρουσία τοῦ πλάνητος τούτου εὐγενοῦς ὄχλου, τὸ ὀλιγότερον δὲ ἐκεῖ ὅπου ἀνέμενον ἀνοικτόκαρδον ὑπόδοχῆν. „Εἰς τυχοδιώκτας, ἐπαίτας καὶ Μεταναστὰς εἶνε ἀπηγορευμένη ἡ διαμονή“ ἀνεγίνωσκε τις τότε εἰς τὰς πύλας πολλῶν γερμανικῶν πολιχνίων, καὶ μόλις μετὰ βίας ἐδεικνύοντο οἱ ἀνώτερα ἀξιώματα κατέχοντες μᾶλλον φιλόξενοι τῶν δημάρχων καὶ προσετώτων τῶν κομποδίων. Αὐτοὶ οἱ Μεταναστὰς ἦσαν ὄχληροι ξένοι, οἵτινες δὲν ἐκραττον ἄλλο ἢ νὰ ἐκδέτωσιν, χάριν εὐγνωμοσύνης φαίνεται, τοὺς ξενίζοντας. Ἦρχεν ἐτι ὁ βασιλεὺς ἐν Γαλλίᾳ, οὗτοι ὅμως δὲν ἐλάμβανον πλέον ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους καὶ τὰς προσταγὰς του. Ἦθελον νὰ δευχθῶσι βασιλικώτεροι τοῦ βασιλέως, πράγματι ὅμως ἦσαν ἀναστασιατικώτεροι τῶν Ἐπαναστατῶν, ἔκαμον, ὡς ἐδὴ ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ'. δὲν συγκρατηθῆμεν πλεόν ἐν τοῖς ζώσιν, ἐγκαθίδρυσον ἐν Κοβλεντίᾳ ἐπίσημον κυβερνήσιν, διώριζον ὑπουργούς, ἀπέστειλλον πρεσβεύτας εἰς τὰς ξένας Αὐλὰς, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς τὴν ἀληθῆ Γαλλίαν, καὶ μετὰ περιφρονησεως ἀνελογίζοντο τὴν πέραν τοῦ Ῥήνου ἐλευθέρην χώραν ὅπου ἤρχεν ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτων κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν ἀτυχῆς βασιλεύς. Οὗτος παρεκάλει, διέταττε νὰ ἀφήσωσιν ἐπὶ τέλος κατὰ μέρος αὐτὰς τὰς ἀπαισίους ἐνεργείας, αἰτινες ἐπεβάρυνον μόνον τὴν θέσιν του, ἐπέτεινον τὸν κίνδυνον — οἱ ἐν Κοβλεντίᾳ ἥρωες ἐφρασσον τὰ ὄρα των· προὔτιμων νὰ καταστραφῶσιν ἢ νὰ ἀνεχθῶσι τὸν θρίαμβον τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐν Γαλλίᾳ, ἐν Παρισίοις, ἐν μέσῳ τῆς θυέλλης θὰ ἦτο αὕτη ἡ θρασεῖα στάσις λίαν ἐντιμος, ἀλλ' ἐν Κοβλεντίᾳ, ὅπου δὲν ἐφθάνεν οὐδὲ ὁ ἦχος τοῦ ἐπαναστατικοῦ τηλεβόλου, πλησίον τῶν θελκτικῶν κόλπων τῶν κυριῶν Balbi καὶ Polastron, αἰτινες καθ' ἑδύον τὴν ἐκουσίαν ἐξορίαν τῶν ἀδελφῶν τοῦ βασιλέως, ἦτο ὅλη αὕτη ἡ διαγωγὴ ἀκατονόμαστος ἀσεβεία κατὰ τοῦ οἰκτροῦ μονάρχου, ὅστις ἐδέησε διὰ τῆς ἰδίας ζωῆς νὰ ἀποτίσῃ τὸν εὐτελεῖ ἥρωισμὸν τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐξαδελφῶν του. „Οἱ δειλοὶ!“ ἀνέκραξεν ἡ Μαρία Ἀντωνία ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ κύμης τοῦ Artois καὶ οἱ πιστοὶ του ἐξώθησαν τὰς δυνάμεις εἰς τὴν διαμαρτυρήσιν τοῦ Pillnitz, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ δούξ τοῦ Enghien φαίνεται ὅτι παρὰ τὴν νεότητά του κατενόησε τὸ ἀναξιοπρεπὲς τῆς τοιαύτης διαγωγῆς. „Ἦξ' νέος Γάλλος πρίγκιψ ἀνήκει ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι ἐκεῖ ὅπου πίπτουσι βολαὶ τουφεκίων“, γράφει πρὸς τινα φίλον, καὶ εἰς τοὺς θρασεῖς αὐτοὺς λόγους ἐγκρίεται οἰονεὶ προαισθησις τῆς μελλούσης τύχης του. Μετ' οὐ πολὺ ἐμελλε νὰ εὐρῆ εὐκαιρίαν ὅπως κορέσῃ τὴν ἐνθερμον πρὸς τὸ στρατιωτικὸν ἐπάγγελμα ὀρμῆν αὐτοῦ.

Ὁ πρίγκιψ Condé διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Κοβλεντίᾳ γαλλικῆς κυβερνήσεως ἀρχιστράτηγος τῆς στρατιάς τῶν Μεταναστατῶν. Ἡ στρατιὰ αὕτη δὲν εἶχεν εἰ μὴ τὸ μέγα σφάλμα ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐτι ἐν τῇ πραγματικότητι καὶ ὅτι ἔπρεπε πρῶτον νὰ στρατολογηθῆ. Τῇ προσκλήσει τοῦ πρίγκιπος συνήθησαν ὀλίγα χιλιάδες βασιλοφρόνων, ἰδίως νεαρὸι εὐπατρίδαι, καὶ ἀπέτελεσαν οὕτω τὴν καλουμένην στρατίαν τοῦ Condé. Μετὰ τῶν Συμμάχων ἔπρεπε νὰ πολεμήσωσι

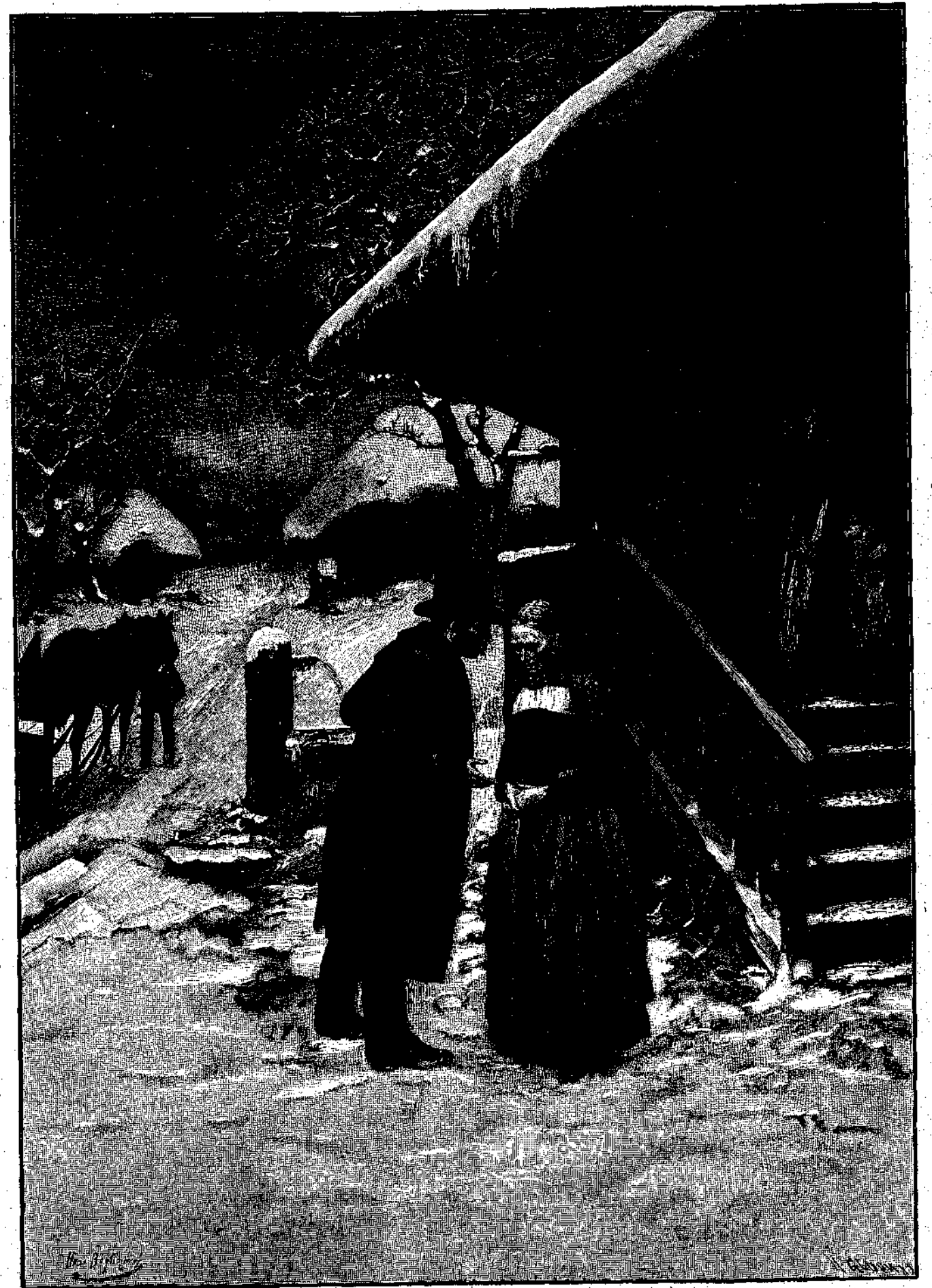
κατά τῆς Γαλλίας. Ἡ Αὐστρία παρείχε κριθὴν καὶ διπυρίτην, ὁ Πιττ ἐχορήγει τὰς Γουίνεας του, ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἐπέμπε πρὸς ἐπικουρίαν ἀφθονα βούβλια. Οἱ νεαροὶ κύριοι τοῦ „εὐγενοῦς Πεζικοῦ“ καὶ τοῦ „εὐγενοῦς Ἰππικοῦ“ ἐμάχοντο μετὰ μεγάλης γενναιότητος, ὡς „ἥρωες καὶ κακὰ ὑποκαίμενα“, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτῶν ὁ νέος Enghien. Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐδείχθη κατ' ἀρχὰς ἀνδρείος, ἀπεσύρθη ὁμοῦ μετ' ὀλίγον ἐνεκα πληγῆς τινος εἰς Λονδίνον, ὅπου, ἀποζῶν ἐξ ἐτησίου μισθοῦ οὐχὶ εὐκαταφρονήτου, ἐπάλειεν ἔκτοτε καὶ μετ' ἐπιτυχίας πρὸς τὴν φυκρότητα ἀφαιίας Λαίδης. Ἡ φημῶν κατορθωμάτων του ἐφθασε μέχρι τῶν ὠτων τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. „Παρακαλῶ διὰ τινος μικρᾶς ἀδιακρισίας ὡς πρὸς τὰς ἐν Λονδίῳ ἐπιτυχίας Ἰμῶν“, ἔγραψεν ὁ νέος πρὸς τὸν γέροντα, „ὅλοι δὲν δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι παρ' Ἰμῶν σιωπὴν.“ Ἐίπε ἀξιοκαταθήρητον πῶς ὁ πατὴρ διάγει ἐν Ἀγγλίᾳ εὐχάριστον ἔξοριον, ἐνῶ ὁ υἱὸς ὑποφέρει μετὰ θάρρους πάσας τὰς κακουχίας καὶ ταλαιπωρίας τοῦ στρατιωτικοῦ βίου. Ἐίπε ἀγαπητὸς παρὰ φίλῳ καὶ ἐχθρῷ, ὁμοίως δὲ καὶ αὐτὸς ἀγαπᾷ φίλον καὶ ἐχθρὸν ἐπειδὴ ἀμφότεροι εἰνε Γάλλοι. Ἐνταῦτ' ἐπαινᾷ τὴν ἀνδρείαν τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν. „Ἄλλ' οὗτοι εἰνε θεοί!“ ἀνακράζει ποτὲ ἐνώπιον ἡρωϊκῶς μαχομένου δημοκρατικοῦ τάγματός· οἱ δὲ ἐπαινεθέντες ἀποδίδουσι μετὰ τόκου τὸν ἐπαινον λέγοντες πρὸς τοὺς βασιλικούς· „ἄλλ' ἠθέλετε παράσχη ἀρίστους δημοκρατικούς.“

Ἄλλ' ὁ πολεμικὸς σάλος ἐκόπασε πάλιν καὶ τότε παρήχθη ἡ ἐρώτησις τί ἔπρεπε νὰ ἀπογείνη μετὰ τὴν στρατιάν τοῦ Condé. Αὕτη ἦτο στενοχωρία δι' ὅλας τὰς δυνάμεις. Τί ἐμῆλλε νὰ κάμωσι μετὰ αὐτὸ τὸ σῆφος τῶν εὐγενῶν μισθοφόρων, τὸ ὅποιον κατανήλισκεν ἀπειρον χρεῖμα καὶ ἡδύνατο νὰ ἀποβῆ ἀφετηρία ἀκαταπαύστων διπλωματικῶν δυσχερειῶν; Τότε προσεφέρθη ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Παῦλος Α' νὰ ἀναλάβῃ ὅλον τὸ πλῆθος μετὰ ὀρισμένης συμφωνίας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, καὶ ἡμέραν τινα ἐπιβιβάζονται τετρακισχίλιοι Γάλλοι Μεταναστῆαι ὑπὸ τὸν δούκα τοῦ Enghien ἐν Ῥατισβόννη εἰς μικρὸν στολισκὸν ἐπὶ τοῦ Δουναβέως, ὅπως διὰ τῆς Αὐστρίας πλεύσωσιν εἰς τὴν Πολωνίαν. Ὁ Τζάρος τοῖς ὤρισε στρατόπεδα ἐν Πολωνίᾳ. Ἐκεῖ περιέμενον θλιβεραὶ δοκιμασίαι τοὺς εὐθύμους Γαλάτας. Ἡ νοσταλγία ἐμαίνετο μετὰ αὐτῶν δίκην μεταδοτικοῦ πυρετοῦ καὶ μόλις ἡδύνατο νὰ καταπολεμηθῇ δι' ἐπιπόνων στρατιωτικῶν ἀσκήσεων ἢ διὰ τῆς παραστάσεως δραμάτων τοῦ Ρακίνου καὶ Μολιέρου, ἅτινα πρὸς ἴδιαν τὸν τέρψιν ἐδίδασκον οἱ εὐκατρίδια. Καλλίτερον ὁμοῦ ὑπέφερον ὁ νεαρὸς δούξ τὴν μονοτονίαν τοῦ ἐλώδους καὶ πεδινοῦ τούτου μέρους. Ἐν Γερμανίᾳ ἴδη εἶχε συνάψει στενάς σχέσεις μετὰ τῆς πριγκίπισσας Καρλόττης Rohan, καὶ τῆ συμβουλῆ του αὕτη τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὴν Ῥωσίαν συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῆς τοῦ Καρδινάλιου Rohan, ὅστις, μετὰ τὴν περίφημον ἐκείνην ὑπόθεσιν τοῦ περιδεραιοῦ, εἶχε πορευθῆ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν Μεταναστῶν. Ἡ πριγκίπισσα ἦτο κατὰ ἐξ ἔτη πρεσβυτέρα τοῦ δούκου. Δὲν φαίνεται ὅτι ἦτο ὡραία, ἤσκει ὁμοῦ διὰ τῆς λεπτῆς γυναικείας φύσεως αὐτῆς, διὰ τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματός της παράδοξον θέλγητρον ἐπὶ τοῦ εὐαισθητοῦ καὶ κάπως κούφου χαρακτήρος τοῦ νεανίου. Μόνον αὕτη ἡδυνήθη νὰ τὸν δεσμεύσῃ. Ὁ πάππος, παρ' ὃ διετηρεῖτο ἀκέραιον τὸ ἀρχαῖον ὑπερήφανον οἰκογενειακὸν φρόνημα τῶν Condés, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδη νυμφευόμενον μέλος οἴκου βασιλευόντος, μίαν ἀρχιδούκισσαν ἢ μίαν μεγάλην δούκισσαν. Ὁ ἐγγονὸς δὲν ἀντέλεγε μὲν, συνεζεύχθη ὁμοῦ ἐν ἄκρᾳ σιγῇ μετὰ τῆς

ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του, ἥτις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ζωῆς διέμεινε πιστὴ παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ.

Ἄλλ' αἱ θύελλαι καὶ αἱ ταραχαὶ δὲν εἶχον παρελθεῖ διὰ παντός. Ὁ ἐναντιὸν τῆς Γαλλίας πόλεμος ἤρχισεν ἐκ νέου, ἡ στρατιὰ τοῦ Κονδὲ ἐπῆλθεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σουβαρόφ, περιήλθεν ὁμοῦ ἔπειτα εἰς ἀγγλικὴν μισθοφορίαν, ἐρρίφθη δὲ πάραυτα ὡς ἀχρηστον οἰκιακὸν σκεῦος τῆδε κάκεισε μέχρις ὅτου διελύθη εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Ἐν ἔτει 1800 συνέκειτο εἰσέτι ἐκ 5848 στρατιωτῶν καὶ 1007 ἀξιωματικῶν, οὕτως ὥστε σχεδὸν ἀνὰ πάντα κέμπτον ἄνδρα ἀνελόγει εἰς ἀξιωματικὸς. Ἐνα ἐνιαυτὸν βραδύτερον διελύθη τὸ σῶμα μετὰ ἐνεαστῆ ὑπαρξίν καὶ οὕτως ἔληξε μία ἐκ τῶν παρχδοξοτάτων στρατιωτικῶν Ὀδυσσειῶν. Τὸ τελικὸν κεφάλαιον ἔλαβε χώραν ἐπὶ αὐστριακοῦ ἐδάφους, ἐν Στυρία καὶ Καρινθία, ὅπου τὸ καθ' ὅλον τὸν κόσμον περιπλανώμενον σχεδὸν ἀδέσποτον πλῆθος ἐστήσε τὰ τελευταῖα στρατόπεδα αὐτοῦ. Ὁ πρίγκιψ Κονδὲ μετέβη εἰς Βιέννην ὅπου ἔτυχε φυγῆς ὑποδοχῆς, ἐνῶ ὁ ἐγγονὸς του, μετὰ βραχείαν ἐν Μαριατρόστ παρὰ τὸ Γράτζ διαμονὴν ἔδραμεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς θελκυτικῆς αὐτοῦ συμβίου. Ἐν τῷ βαδείῳ πολιχνίῳ Ἐττενχαίμ, πλησίον τῶν ὄριων τῆς Ἀλσατίας, ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιοχῇ τοῦ Καρδινάλιου Rohan κατέλυσε παρ' αὐτῆς, καὶ ἐκεῖ τὸν εὗρεν ἡ οἰκτρὰ αὐτοῦ μοῖρα.

Ἐν Γαλλίᾳ ἐπεκράτει πάλιν σιδηρὰ τάξις. Ἡ ταραχώδης ἐποχὴ παρήλθε καθ' ἣν πάντες μετὰ πόθου ἀνεζήτουν ἕνα δεσπότην καὶ σωτήρα, καὶ ὅποτε ὁ Talleyrand ἐσκέπτετο μετὰ πάσης σοβαρότητος νὰ ἀναβιβασθῇ ἐπὶ τοῦ γαλλικοῦ θρόνου μέλος τι τοῦ οἴκου τῶν Hohenzollern· ὁ πρῶτος ὑπάτος κατώκει εἰς τὰς Tuileries. Ἐκεῖνος ὅστις ἐκαλεῖτο Λουδοβίκος ΙΗ', εἶχεν ἀπατηθῆ οἰκτρῶς ἐν αὐτῷ. Ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο νὰ προσκτήσῃ δι' ἑαυτὸν τὸν Βοναπάρτην ὡς ἄλλον Μόσχ· οὗτος ὁμοῦ ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι ὁ Βουρβόνος δὲν θὰ εὕρη τὴν ὁδὸν πρὸς τὸν θρόνον ἢ ὑπεράνω ἐκατοντακισχιλίων πτωμάτων. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως, ὁ κόμης τοῦ Artois, δὲν ἔκαμε πολλὰς δυσχερεῖς διπλωματικὰς ἀποπειράς· ἤλπιζε νὰ ἐπιτύχῃ συντομώτερον τοῦ σκοποῦ ἐὰν ἐφύνευε τὸν Πρῶτον Ἰπυατον. Τὸ ὅτι ὁ Βοναπάρτης ἀντέταττεν εἰς τὰς βασιλικὰς συνωμοσίας τὴν εἰρκτὴν καὶ τὴν λαϊμητόμον, τὸ ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς πολυτίμου ζωῆς αὐτοῦ εἰσῆγαγε καὶ αὐτὴν τὴν βάσανον — ταῦτα πάντα δύνανται μὲν νὰ αἰτιολογηθῶσιν, ἀν καὶ οὐχὶ νὰ δικαιολογηθῶσιν εἰς τινὰς περιπτώσεις. Ἀκατονόμαστος καὶ ἀνεζήγητος μένει μόνον ἡ πρὸς τὸν ἐντελῶς ἀθῶον δούκα τοῦ Enghien ὁμότης αὐτοῦ. Ἰπάρχουσι τώρα ἀποδείξεις ὅτι ὁ δούξ ἀπεδοκίμασε σαφῶς τὰς ἐκ Λονδίνου ἐνεργουμένας συνωμοσίας καὶ ἐπιβουλάς. „Ἀπόζουσι μωρίας“, εἶπέ ποτε, καὶ ἄλλοτε· „Περιφρονῶ πάντα ταῦτα.“ Ἦτο εὐθύς στρατιώτης, ὅστις ἀπεχθάνετο ὡς ἀνάνδρους τὰς σκευωρίας τοῦ μεσονυκτιοῦ. Τὸ σφάλμα του ἦτο ὁ ἀνύποπτος νεανικὸς χαρακτήρ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις κατώκει τοσοῦτον πλῆσιον τῶν συνόρων! Μία κίνησις, καὶ εὐρίσκετο ἐντὸς τῶν ὀνύχων τοῦ ἀγρίου λέοντος. Ὁ δούξ ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν. Νὰ εἰσβάλῃ ἐν μέσῳ τῆς εἰρήνης εἰς γειτονικὴν χώραν, ὅπως αἰχμαλωτίσῃ ἕνα ἤσυχον κάτοικον αὐτῆς — μεγαλύτερον τούτου ἀνοσιούργημα δὲν ἡδύνατο νὰ συμβῇ! Ὁ ἀμειρονο δίκαιον τῶν ἐθνῶν! Ὁ κατέχων τὴν ὑπεροχὴν το ἀφίνει νὰ ἰσχύῃ ἐνόσω τὸν ὠφελεῖ. Ὁ Βοναπάρτης εἶχεν ἀποφασίσει νὰ δώσῃ ἀπαξ διὰ παντός εἰς τοὺς ἐχθρούς του ἀποτρόπαιον παράδειγμα. Δαίμων τις — καθ' ὃ λέγεται, ὁ Talleyrand — τῷ ἐψιδύρισε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς αὐτὸν τὸν παραδειγματι-

Ο ΙΑΤΡΟΣ.

Εἰκὼν ὑπὸ Hans Bachmann.

σμον ει δυνατόν πρίγκιπά τινα του Βουρβωνικού οίκου — δια να λάβη εις την εξουσίαν του τον δούκα του Enghien δέν άπρτείτο ή να διεβή τον Ρήνον· επ' αυτού λοιπόν έπε- σεν ή έκλογή. Αν και ουδέν εχον να φοβηθώσιν εκ μέρους του άνακτος της Βάδης, έγινοντο όμως έξοπλισμοί ως προς μικράν έκστρατείαν. Το πολίχιον Έττενχαϊμ έπρεπε να περικυκλωθή έξ όλων των μερών. Δύο στρατηγοί διηύθυ- νον το κίνημα. Τριακόσιοι δραγώνοι με τεσσάρων ήμερών έφοδία έμελλον να επιφέρωσι την κυρίαν έφοδον όρμώμενοι από Schlettstadt· τριακόσιοι άνδρες έφεδρεία μετά τεσσάρων τηλεβόλων έτοποθετήθησαν εν Kehl, μία ίλη ίππικού εν Wilstadt· προς τούτους δε έλαβεν ο φρούραρχος του Neu- Breisach διαταγήν να πέμψη εκατόν άνδρας μετά δύο τη- λεβόλων επί της δεξιάς όχθης του Ρήνου. Έν τω υπό του Βοναπάρτου υπογεγραμμένω εντόλματι συλλήψεως δια τους στρατηγούς έλήφθη πρόνοια δι' όλας τας περιπτώσεις αιτινες τυχόν ήδύναντο να συμβώσι. Το διάταγμα σώζεται έτι εν τοίς αρχείοις του γαλλικού κράτους. Όσει προς χλευασμόν του δικαίου και της δικαιοσύνης φέρει επί κεφαλής έμφλημα παριστών την εικόνα της Δίκης. Άλλά και ούτως ήδύνατο ο δούξ να διαφύγη από τας άγκάλας της υπόπτου θεάς, εάν δέν εκώφευεν εις όλας τας προτροπάς. Καί αυτή ή υπερήφανος ώτοπεποιθήσις δέν εινε τρανότατον δείγμα της έντελους αυτού αδωότητος. Είς μάλιστα εκ των εις σύμ- πρξιν καταδικασμένων άξιωματικών μάτην τον προέτρεψε να λάβη μέτρα προς σωτηρίαν της ζωής του. Ούτω λοιπόν εξετελέσθη ή έπιβούλη την νύκτα της 14. Μαρτίου 1804. Μετά βραχείαν κράτησιν εν Στρασβούργω άπήχθη ο Δούξ εις Παρισίους, όπου άφίκετο την 20 και έφυλακίσθη πάραυτα εν τω φρουρίω των Βιγεννών. Είς ούδένα έπετραπή να τον συνοδεύη τω άφίκων μόνον κυνάριον τι όνόματι Μοχιλώφ, το όποιον είχε φέρει εκ Ρωσίας. Το ζώον εχεν άκολου- θήσει τον κύριόν του εις Στρασβούργον και δέν έννοιε κατ' ούδένα τρόπον να τον εγκαταλείψη. Μόλις φθάσαντα, ήμι- θανή εκ πείνης και κοπώσεως, παρουσίασαν τον αιχμάλωτον ένώπιον στρατοδικείου. Έκεί δέν υπήρχεν ούτε συνήγορος ούτε κατήγορος. Οι άξιωματικοί ήξευρον μόνον ότι έπρεπε να εκφέρωσι καταδικαστικήν απόφασιν, και πράγματι εξέφε- ρον αυτήν άνευ δισταγμού, άνευ αναβολής άφίνοντες εις τους νομικούς να δώσωσιν έπειτα εις την απόφασιν τύπον παραδεκτόν. „En appliquant le paragraphe . . . de la loi du . . . ainsi conçu . . .“, λέγει αυτολεξεί εν τω άπαισώ τούτω έγγραφο. Τα κενά συνεπληρώθησαν μετέπειτα με παράγραφον νόμου, καθ' όν ώρίζετο ποινή θανάτου δια πάντα συνωμότην. Όπωσδήποτε καλλίτερον θα ήτο δια τον Δούκα αν είχε να κάμη μόνον με στρατιώτας. Η από- φασις δέν θα εξετελείτο άμέσως, θα έκερδίζετο καιρός, ίσως το παν θα εσώζετο. Ο Βοναπάρτης ήδύνατο να μεταβάλη γνώμην μετά την παρέλευσιν της νυκτός. Άλλ' ο Σαβαρύ, ο άρχηγός της χωροφυλακής, ο έμπειστευμένος την θανά- τωσιν βριάσθη, προφανώς έπειδή διετάχθη να σπεύση. Γνω-

στ' ή πάρχει σήμεραν ότι έδωκε το παράγγελμα του γεμί- σμα. Ις των όλων μίαν ώραν πρό της συντάξεως της κατα- δικαστικής απόφάσεως. Μόλις εχον εκπληρώσει οι άξιωματικοί τς καθήκόν των, έλαβεν εις την εξουσίαν του τον αιχμάλωτον και έτουφέκισεν αυτόν εν βαρυτάτω σκότει της νυκτός — λέγεται ότι τω έκρέμασαν φανόν περι τον λαιμόν — εν τή τάφρω του φρουρίου. Άπέθανεν ήσυχως και άπλως, ως αλη- θής ήρως. Οι χωροφύλακες άπεποιθήσαν μετά περιφρονή- σεως το προς όνταμοιβήν της θανατώσεως προταθέν αυτοίς άργύριον. Μόλις κατεχώσθη ο νεκρός ήλθεν ο μικρός Μο- χιλώφ ύλακτών και ώρούμενος. Ούτως έχυσε τουλάχιστον εν ευάισθητον όν δάκρυα φιλόφρωπα επί του τάφου αυτού του δυστυχούς.

Άξιωμακόνευτον εινε επί πόσον χρόνον υπήρξε δυνατόν να άποκρυφθή από της Εύρώπης το άνοσιούργημα της 21. Μαρ- τίου. Ο δούξ του Βουρβών δέν έπληροφρήθη τον θάνατον του υιού του ή την 4. Άπριλίου. Ευχαριστως ήθελεν εξεγει- ρει όλον τον κόσμο εναντίον του Τρομερού, άλλ' ο κόσμος έμμεν αναισθητος πρό της παντοδυναμίας του. Μόνον ή Ρωσία έτόλμησε να παράσχη λόγους εις την γενικήν άγα- νάκτησιν, εν Ρωσία όμως άπεστραγγλίσθη πρό τινων έτών ο αυτοκράτωρ Παύλος Α., ούδ' ήτο ο Talleyrand ο άνθρω- πος όστις δέν ήθελε δραχθή της ευκαιρίας ταύτης όπως άποστομασίη τους Ρώσους δια της καταδείξεως της βιαιο- πραγίας ταύτης. Το Βερολίνον έπέστρεψεν άποσφράγιστον την διαμαρτύρησιν του Λουδοβίκου ΙΗ'. Ο εν Βιέννη Γάλ- λος πρεσβευτής έλαβεν οδηγίας παρά του ύπουργού αυτού, εάν τυχόν γείνωσιν αιώ παρατηρήσεις περι εισβολής εν Βάδη εναντίον του δικαίου των εθνών να άποπέμψη αυτάς μετά χλευασμού και μυκτηρισμού. Τρεις ήμέρας μετά την θανατικήν εκτέλεσιν έδόθη μέγας χορός παρά τω Ταλλεϋ- ράνδω. Έν τούτοις και ο άβρός διπλωμάτης και ο Σαβαρύ ο άμδς χωροφύλαξ ανυψώθησαν εις ύψηλά άξιώματα, έτοχον μεγάλων τιμών επί Παλινορθώσεως. Ο εις εκύλιε τώρα την εδύνην προς τον έτερον, καθεις εκζητει να νίψη τας χείρας του, μέχρις ού ειρων τις εξέφρασε τέλος την εικασίαν ότι ο άτυχής Δούξ έφόνευσεν ο ίδιος εαυτόν κατά πάσαν πι- θανότητα. Η σύζυγος του Enghien, αδελφή του ιδρυτού του αυστριακού κλάδου του οίκου Rohan, άπέθανεν εν Πα- ρισίοις τω 1841.

Σπανίως διεπράχθη πολιτικόν έγκλημα μετά τσαούτης ψυχραιμίας, όμως όμως σπανίως εξιλώθη τσοσούτον βαρέως. Ο δούξ του Enghien άπέτισε τας άμαρτίας των φανατικών, οτινες εινε ή κατάρρα παντός πράγματος, τον θάνατον όμως αυτού εξεδίκηθησαν τα στρατεύματα των Συμμάχων. Την 21. Μαρτίου 1804 ήνοιχθη εν μόνον στόμα, όπως ειπη τω Πρώτω Υπάτω την αλήθειαν κατά πρόσωπον. „Αυτήν την κη- λίδα ούδέποτε θα δυνηθής να την εξαλείψης, θα σοι επιφέρη δυστυχίαν!“ εχεν ανακράξη ή Λαιτιμία Βοναπάρτου και ο εν Άγία Ελένη αιχμάλωτος άνεμνηνήκετο καθημερινώς, ανά- πασαν ώραν της άπαισίου προφητείας της μητρός αυτού.

Η ΟΜΙΧΛΗ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.

Λίαν διαδεδομένη επί της ευρωπαϊκής ήπειρου εινε ή δοξασία ότι το Λονδίνον καλύπτεται καθ' όλα τα έτη υπό μάλλον ή ήττον πυκνού όμίχλωδους πέπλου, άλλ' ή δοξα- σία αυτή εινε όλως έσφαλμένη. Όπως ή πρασινάδα άγγλι-

κής χωροθεσίας, όπως ή χροιά του προσώπου άγγλίδος νεά- νιδος ειναι άνυπερβλήτοι κατά την δροσερότητα, ούτω και ή ατμόσφαιρα εν γένει ειναι τόσον καθαρά και φαιδρά ώστε ήδύναντο να την ζηλεύσωσι πολλοί άλλαι χώραι της Ευ-

ρώπης. Καί εινε μ'ν αληθές ότι το κλίμα εινε ύγρόν, άλλ' ή ύγρασία αυτή προέρχεται μάλλον εκ της πλησίον θαλάσ- σης ή εκ της πολλής βροχής· διότι κατά την στατιστικήν ή Άγγλία έχει μόνον 150 ήμέρας βροχεράς κατά μέσον όρον, άκριβώς όσας έχει και ή βόρειος Γερμανία και μόνον 20 ήμέ- ρας περισσότερον άφ' όσας έχουσιν αι νοτιώτερον κείμεναι χώραι. Το Λονδίον έχει συχνότατα, ίδια κατά το θερος, διαυγέστατον και φαιδρότατον ουρανόν, δια του όποιου βε- βαίως αι άπειράριθμοι καπνοδύχαι διαγράφουσι ρυπαράς με- λαινίας γραμμάς. Έκ των γραμμών σχηματίζονται ένίοτε επιφάνειαι και εκ των επιφανειών τριςδιάστατα σώματα κατά τους γεωμετρικούς νόμους. Τοϋτο συμβαίνει, όσάκις ή όμίχλη αναμιγνύεται μετά του καπνού.

Η όμίχλη γεννάται κυρίως όταν τα άνωτέρα στρώματα της ατμοσφαιρας ειναι ψυχρότερα των κατωτέρων και ούτως έμποδίζουσι την άνάβασιν του ύδατώδους ατμού, όστις τότε άπορροφά τον καπνόν και την ακαθαρσίαν και το έξ αυτών προκύπτον μίγμα μένει μετέωρον και συμπυκνωμέ- νον πλησίον της επιφανείας της γης· έτι πυκνότερον καθί- σταται δι' αϊφνιδίως μεταβολής του άνέμου. Όπως ή κα- πνοδόχη ατμοπλοίου εις το άνοικτόν πέλαγος σύρει όπισθεν αυτής μακράν νεφλώδη ουράν σχηματιζομένην εκ του εξ- ερχομένου καπνού και εκτεινομένην ένίοτε εις πολλών μιλίων άπόστασιν, ούτω δυνάμεθα πολλάκις να παρατηρήσωμεν ότι ο καπνός μίξς μεγαλουπόλεως όπως το Λονδίον φέρεται υπό του άνέμου ένίοτε εν ειδει νεφλωδους στρώματος, εκ- τεινομένου πολλάκις εις άπόστασιν τριάκοντα μέχρι τεσσα- ράκοντα χιλιομέτρων. Αν λοιπόν μετατραπή αϊφνιδίως ο άνεμος κατά την αντίθετον φοράν, επαναφέρει όλον εκείνο το νεφλωδες στρώμα εις την πόλιν, το όποιον αναμιγνύο- μενον μετά της άπλης όμίχλης παράγει την πασίγνωστον „Λονδίνειον όμίχλην“.

Αί χείρισται όμίχλαι παρουσιάζονται συνήθως κατά τας άρχάς και περι τα τέλη του χειμάνος, τον Νοέμβριον και Φεβρουάριον. Τότε διαρκουσι πολλάκις επί αρκετάς ήμέρας, μένουσι δε εν τή ύψιστη αυτών έντάσει μόνον ολίγας ώρας, καθ' ός διαταράσσεται πάσα συγκοινωνία και πάσα κίνησις εν τή μεγαλουπόλει. Ένώ πρό μικρού εισέτι μόλις διεκρί- νομεν τον ήλιον ως μικράν ύπερϋθρον σφαιράν, άνευ πάσης λάμψεως άμυδρώς διαφανομένην δια μέσσω του πυκνού της όμίχλης όγκου, τώρα, κατά την ύψιστην έντασιν της όμί- χλης, και ή άλαμπής αυτή σφαιρα αφανίζεται παντελώς εκ των όμματων ήμών.

Πάνταχού εις τα περίξ επικρατεί νύξ, βαρυτάτη νύξ και πυκνότατον σκότος, το όποιον ειναι τσοσούτω μάλλον άνυ- πόφορον, καθ' όσον ουδεις προσεδόκα την αϊφνιδίαν του έλευσιν· διότι ή νύξ αυτή έρχεται όλως άπροσδεδήχως. Το πυκνότατον τούτο σκότος δέν δύνανται να διασχίσωσιν ούδ' αυτοί οι εν τας όδοίς ανημμένοι φανόι, οι όποίοι τότε μό- λις γίνονται κάπως δρατοί, όταν τις έλθη εις άμυσον έπαφήν μετά των σιδηρών σύλων, έφ' όν οι φανόι στηρίζονται, και οτινες εν τή περιπτώσει ταύτη ειναι μάλλον επιβλαβείς ή ώφέλιμοι εις την συγκοινωνίαν. Ένίοτε περιφέρονται ώσαύ- τως εις τας όδους άνθρωποι κρατούντες πίσσωτους δαυλους ανημμένους και προσφέροντες τοίς πεπλανημένους διαβάτας την συνοδείαν των· άλλ' οι δαυλοι ούτοι διαδίδουσι μόνον πυκνότατα μέλανα νέφη καπνού και τσοσον άμυδρόν φως ώστε μόλις δύνανται να μάς προφυλάξωσιν από συγκρούσεως μετά οικιών ή ανθρωπων. Διότι τοιαύται άπρομελέτητοι — πολ- λάκις όμως και προμεμελετημένα — συγκρούσεις ανήκουσιν

εις τα συνηθέστατα επακολουθήματα της όμίχλης. Έν τή πρώτη περιπτώσει, όταν δηλαδή δύο άνθρωποι συγκρουσθώσι καθ' όδον ένεκα του σκότους, ζητούσι συνήθως παρ' άλλή- λων συγγνώμην, έρωτώσιν άλλήλους περι της όδοϋ, όμολο- γουσιν άμφοτέροι ότι άγνοουσι που εύρίσκονται και ειτα απο- μακρύνονται άπ' άλλήλων. Πολύ όμως δυσαρεστότερα ειναι αι συνέπειαι τοιαύτης συγκρούσεως μετά κλεπτών και λαπο- δυτών, δια τους όποιους ή όμίχλη ειναι αληθινόν μάνα. Έν καιρώ πυκνής όμίχλης όλοι οι άπειράριθμοι κλέπται και λαποδυτάι του Λονδίνου εξέρχονται εκ των καταγωγών των εις το σκότος της ήμέρας και υπό τον καλύπτοντα αυτούς πέπλον αναπτύσσουσιν όλην αυτών την δραστηριότητα. Έδώ παραπονείται εις δυστυχής διαβάτης ότι τω εκλεψαν το ώρολόγιόν του, παρέκει άλλος φωνάζει, ότι τω αφήρεσαν τον πύλον από της κεφαλής. Πολλάκις όμως τοιαύτα παρά- πονα εκφέρουσι μεγαλοφώνως αυτοί οι ίδιοι κλέπται όπως προσελύσωσι περισσότερα θύματα, και μία ένδόμυχος φωνή μάς συμβουλεύει να επιταχύνωμεν τα βήματά μας, ίνα μη γίνωμεν θύματα της περιεργείας μας.

Όστις εν καιρώ τοιαύτης όμίχλης δέν έχει να εκτελέση κατεπιγούσας εργασίας, μένει φυσικώ τω λόγω εν τή οικία του ή, αν τυχόν καταληφθή αϊφνιδίως υπό της όμίχλης μα- κράν της κατοικίας του, ζητεί να εύρη πλησιόχωρον τι άσυ- λον ή και νυκτερινόν κατάλυμα. Σπανίως συμβαίνει να εξ- έλθη τις εις τας όδους εκ περιεργείας, όπως γνωρίση άκρι- βέστερον το όποις δήποτε ενδιαφέρον τούτο φαινόμενον. Τα όχηματα βεβαίως μένουσιν άργά. Ούτε άμαξαν, ούτε λεω- φορείον δύνανται τίς να εύρη εν ώρα τοιαύτης όμίχλης. Τα έμπορικά καταστήματα κλειόνται εν πλήρει μεσημβρία· π'σα ζωή και πάσα κίνησις κούει εν τή μεγαλουπόλει.

Το χρώμα της όμίχλης διαφέρει έκαστοτε αναλόγως με το ποσόν και το ποίδν της ύλης, την όποιαν παραλαμβάνει εκ των καπνοδοχών. Άλλοτε εινε ρυπαρόν λευκόν άλλοτε μεταβαίνει εις το βαθύ και σκοτεινόν φαιόν και άλλοτε εις το μελανόχρουν. Η τελευταία αυτή μελαγχρονή όμίχλη όνομάζεται υπό των Άγγλων pease soup (σοϋπα από πι- ζέλια, κατά την άγγλικήν σκευασίαν πυκνή και συμπαγής ως χυλός έτε έτνος). Άλλά την „σοϋπαν“ ταύτην, ήτις πλη- ροί τας όδους του Λονδίνου δέν δύνανται τις να φάγη με το κοχλιάριον· πολλώ μάλλον αισθάνεται τις την ανάγκην να διασχίση αυτήν δια δικόπου ζίφους, όπως ανοίξη δρόμον διαμέσου της πυκνής μάζης. Έκτός τούτου ή μάζα αυτή έχει την ρυπαράν ιδιότητα, να αφίνη έναργή ίχνη επί του προσώπου και της ένδυμασίας.

Είς το σημείον όμως τούτο της ύψιστης αυτής έντά- σεως π'δ' σπανίως φθάνει ή όμίχλη, ή μάλλον το μίγμα της όμίχλης του καπνού και της λοιπής ακαθαρσίας. Ένίοτε μάλιστα παβέρχεται όλόκληρος ο χειμών, χωρίς να παρου- σιασθή ή τριανδρία αυτή εν όλη αυτής τή δόξη, ενώ εις άλλα πάλιν έτη τιμά την πόλιν του Λονδίνου δια της παρ- ουσίας αυτής συχνότερον ή άπαξ. Θα ήτο όμως πολύ άσχη- μον, αν ή όμίχλη αυτή εν τή μεγίστη αυτής έντάσει διήρ- κει περισσότερον από ολίγας ώρας. Διότι το άηδές τούτο κ'ράμα ειναι κατά την διάρκειαν της παρουσίας του ή υπό των κατώσων άναπνεύομένη ύλη, ήτις κατ' ούδένα τρόπον δύναται να καθαρισθή από των επιβλαβών στοιχείων της. Ολον δήποτε μέσον και αν μεταχειρισθή τις προς προφύλα- ξιν από της ύλης ταύτης, όπου δήποτε και αν εγκλεισθή τις, το μίγμα τούτο της όμίχλης, του καπνού και της λοι- πής ακαθαρσίας εισδύει πανταχού και γίνεται δυσάρεστως

επαισθητόν διὰ καυματοειδούς τινος όσμης, καί άηδούς πικράς γεύσεως επί τής γλώσσης· έρεθίζει προς τούτους τους όφθαλμούς και ούχι σπανίως προξενεί πόνους εις τους πνεύμονας. Δέν είναι λοιπόν θαυμαστόν, ότι έν καιρῷ τοιαύτης όμίχλης ή θνησιμότης έν Λονδίνω αύξάνει, οί θάνατοι τών έξ άσθματος πασχόντων πολλαπλασιάζονται κατά 220 τοίς εκατόν και τών έκ βρογχίτιδος πασχόντων κατά 331 τοίς εκατόν! Μάλλον μεμονωμένοι, άλλ' ούχ ήττον έπαισθηται είναι αί μάλλον άμεσοι βλάβαι, αί προσρχόμεναι έν τής όμίχλης.

Πολλοί άνθρωποι άνατρέπονται και κατασυντριβονται υπό τās τροχιάς τών ελαυνόντων όχημάτων και άμαζών· διότι, άν και ή συγκοινωνία ένεκα του πυκνού σκότους σχεδόν παντελώς διακόπτεται, έν τούτοις όμως ή διακοπή αύτη δέν δύναται να γείνη άμέσως και άφνηδίως, μόλις έπέλθη ή όμίχλη. Ο πλοΰς έν τῷ Ταμείει καθίσταται λιαν κινδυνώδης· σιδηροδρομικά δυστυχήματα πολλαπλασιάζονται φρικωδώς μεθ' όλα τα προς άποφυγήν αύτῶν διδόμενα ιδιαίτερα σημεία, έν έκ τῶν όποιων είναι και τό έξής, ότι εις ώρισμένα μέρη τών σιδηροτροχιών τοποθετούσι πυριτοβολάς, αίτινες έκπυροσφοτούσιν άφ' έαυτῶν, μόλις οί τροχοί τής άτμαμάξης διέλθωσιν έπ' αύτῶν, και τοιουτοτρόπως δηλοΰσιν εις τόν διευθύνοντα τήν άτμαμάξαν μηχανικόν, εις ποίον μέρος εύρίσκειται. Καί μωρία άλλα δυσάρεστα έπακολουθήματα συνεπάγεται τό παράδοξον τούτο φαινόμενον τής όμίχλης, από τής όποιίας ούδέποτε ίσως θ' άπαλλαχθῆ έντελώς

τό Λονδίνον, άν και τα βλαβερώτατα αύτης άποτελέσματα θα ήδύναντο όπως δήποτε ούσιωδώς να έξασθενωθώσιν. Μέχρι τής έποχής Έδουάρδου Β', έκαίοντο έν Λονδίνω μόνον ζύλα και διά τούτο μέχρι τής έποχής εκείνης δέν παρουσιάζοντο όμίχλαι του χειρίστου είδους. Επί τής βασιλείας όμως αύτου ήρχισαν να εισάγονται άνθρακες έκ του Newcastle, και άμέσως ή όμίχλη ήρχισε να γίνεται πυκνότερα και βυκαροτέρα, ούτως ώστε έν έτει 1316 ή βουλή ήναγκάσθη να υποβάλλη αίτησιν εις τόν βασιλέα κατά τής χρήσεως τῶν άνθράκων. Ο βασιλεύς άπηγόρευσε τήν χρῆσιν τῶν άνθράκων διά διατάγματος, τιμωρούντος τούς παραβάτας με χρηματικήν ποινήν και έν περιπτώσει έπαναλήψεως με τήν κατεδάφισιν τῶν καπνοδοχῶν των. Πόσον μικρά όμως ήτο ή βλάβη, ή προσρχομένη έκ τής καταναλώσεως τῶν δύο ή τριῶν χιλιάδων τόννων άνθράκων κατά τήν έποχήν εκείνην, έν συγκρίσει προς τήν πανωλεθρία, ήν προσχενεί τήν σήμεραν ή έτησια έν Λονδίνω κατανάλωσις 5,000,000 τόννων άνθράκων! Καί είναι μεν άληθές ότι και κατά τούς νεωτέρους χρόνους έλήφθησαν μέτρα προς περιστολήν του κακού, και από πολλού ἤδη όλα τα άτμόπλοια και τα εργοστάσια έντός και πέριξ του Λονδίνου είναι ήναγκασμένα να καταναλίσκωσιν τόν ίδιον καπνόν των. Άλλ' έφ' όσον χρόνον τα μέτρα ταύτα δέν εφαρμόζονται και εις τό άπειράριθμον πλῆθος τῶν ιδιωτικῶν οικιῶν, τα όλέθρια άποτελέσματα τής Λονδινεύου όμίχλης δέν θα έλαττωθώσι ποσώς.

ΔΩΡΑ Δ' ΙΣΤΡΙΑ.

Τῆς 5/17. Νοεμβρίου απέθανεν έν τῆ μικρῇ αύτης έν Φλωρεντία έπαύλει ή πριγκίπισσα Έλένη Κολτσώφ Μασσάλ-

τήν θυγατέρα, ήτις ήτο μόλις δωδεκαετής κοράσιον, και ήρξατο μετ' αύτης ταραχώδη και πολυκύμαντον βίον φυγάδος. Κατ' άρχάς έτράπη εις Δρέσδην, βραδύτερον δε εις Βιέννην και Βενετιάν· άκολούθως επανέκαμψεν αύθις εις Γερμανίαν και διέτριψεν ίδια έν Βερολίνω, ένθα ή νεαρά πριγκίπισσα προσείλκυεν ήδη τόν γενικόν θαυμασμόν διά τε τής ωραιότητος και τής εύφυίας αύτης. Έν έτει 1849 ή Έλένη Γκίκα συνεζεύχθη εις γάμον μετά του πρίγκηπος Άλεξάνδρου Κολτσώφ Μασσάλσκυ και διήγαγεν έκτοτε όλίγα έτη έν Ρωσσία και ίδια έν Πετρούπολει. Άλλ' ό γάμος ούτος δέν υπήρξεν εύτυχής, επειδή δε και ή υγεία τής επασχεν ως έκ τής δριμύτητος του κλίματος, ήναγκάσθη ή νεαρά πριγκίπισσα τό 1855 να εγκαταλίπη τήν Πετρούπολιν τῆ συναινέσει του συζύγου αύτης και να μεταβῆ εις

σιν, ή διαπρεπής λογογράφος, ήτις υπό τό γνωστότατον ψευδώνυμον Δώρα δ' Ιστρία είχεν άποκτήση επιφανεστάτην θέσιν έν τῆ νεωτέρα φιλολογία. Η Δώρα δ' Ιστρία είλκε τό γένος έξ οίκου ήγεμονικού, ούσα θυγάτηρ του μεγάλου βάνου Μιχαήλ Γκίκα και άνεψιά του ήγεμόνος Άλεξάνδρου Γκίκα, έγενήθη δε τῆ 22. Ιανουαρίου (3. Φεβρουαρίου) 1828 έν Βουκορεστῶ, ένθα και διήγαγεν ήσύχως τήν παιδικήν ήλικίαν υπό τήν πεφωτισμένην επίβλεψιν του εύπαιδευτου πατρός και τής φιλοστόργου μητρός. Άλλά κατά τό 1840 ό ήσυχος ούτος βίος έν τῷ πατρικῷ οίκῳ έλαβεν άπότομον πέρας· πολιτικοί κλύδωνες ήγέρθησαν και ήνάγκασαν τόν πατέρα να εγκαλίπη τήν πατρίδα. Φεύγων συμπάρελαβε μεθ' έαυτου και

νοτιώτερα κλίματα, κατ' άρχάς μεν εις Γενεύην είτα δε εις Ιταλίαν.

Έξ Έλβετίας μετέβη εις Βέλγιον, έν Όστένδη, ένθα επεράτωσε τό έργον αύτης „Ο μοναστικός βίος έν τῆ ανατολικῇ εκκλησίαι“ δημοσιευθέν γαλλιστι έν Βρυξέλλαις υπό τό ψευδώνυμον „Δώρα δ' Ιστρία“ ύπερ ή συγγραφεύς έδανείσθη έκ του ποταμού τής πατρίδος αύτης του Ιστρου. Έκειθεν επανήλθεν εις Έλβετιαν και άκολούθως εις Ιταλίαν, έκτοτε δε εγκατεστάθη έν Φλωρεντία, συνεργαζομένη εις διάφορα περιοδικά και έφημερίδας, κατ' έξοχήν δε τήν „Επιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων“ τό ρωμαϊκόν „Δίκαιον“ τόν άθηναϊκόν „Θεατήν“ και τήν άθηναϊκήν έπίσημ „Ελπίδα“, γράφουσα δε πάντοτε μετά θερμής αγάπης ύπερ τής Έλλάδος, προς ήν συνδέετο και δια δεσμών φυσικῶν, άλλα κυρίως διά πνευματικῆς επικοινωνίας. Έν έτει 1867 ή Έλληνική Βουλή, τιμῶσα τήν άξίαν και τήν προς τήν

Έλλάδα άφοσίωσιν τής συγγραφείας, άνηγόρευσεν αύτην πανηγυρικῶς Έλληνίδα πολιτίδα. Έν Φλωρεντία ή Δώρα δ' Ιστρία έγραψε διάφορα βιβλία, έν οίς τήν περι τῶν έν Ανατολή γυναικῶν πραγματείαν, τήν περι γυναικός έν γενεί μελέτην, κτλ. Έχειρίζετο δε μετά σπανίας εύχρείας και κομψότητος τρεῖς γλώσσας, τήν γαλλικήν, τήν ιταλικήν και τήν γερμανικήν, όμιλοΰσα και τήν νεωτέραν Έλληνικήν, ήν δέν έγραφεν όμως. Τήν Έλλάδα ή Δώρα δ' Ιστρία επεσκέφθη επανειλημένως, όσοι δ' ήτύχησαν να γνωρίσωσιν τήν έξοχον δέσποιναν, δέν θα λησμονήσωσι ποτέ τήν ωραίαν αύτης μορφήν, ήν έστειφε κόμη άργυρόχρους, τό εύδυτενές και επιβάλλον παράστημα, τήν πλήρη χάριτος και εύφυίας συνομιλίαν τής, επί πᾶσι δε τήν άκραν αγαδότητα και τήν ελικρινή και ένθερμον αύτης λατρείαν προς τήν Έλλάδα, ως κοιτίδα ένδοξου του πολιτισμου έν τῆ αρχαιότητι και έθνος, εύρῶ έχον στάδιον έν τῷ παρόντι.

ΤΟ ΦΟΒΕΡΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΕΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΟΥ.

Ήτο κατά τόν μήνα Ιούνιον του έτους 1830. Τῆς Γαλλίας αί άνθηραι παιδιάδες εύρίσκοντο έν δλη αύτῶν τῆ θερινῇ λαμπρότητι, άλλ' έν τῆ πρωτεύουση τής χώρας, έν Παρισίοις, επεκρατεί σύγχυσις και τρόμος.

Ο βασιλεύς Κάρολος δ' δέκατος και ό ύπουργός αύτου, ό πολυμίσητος Πολινιάκ, είχαν δημιουργήση διά βαρέων και καταθλιπτικῶν νόμων τοιαύτην τινά τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ώστε ή επανάστασις έφαινετο αναπόδραστος. Έναντίον του τύπου είχαν ληφθῆ τα αυστηρότατα και σκληρότατα μέτρα, άθώοι άνθρωποι κατεδιώκοντο ως πολιτικοί κακοεργοί και ως τοιοῦτοι συλλαμβάνοντο και επιμωρούντο· ως έκ τούτου πολλοί έκ τῶν ήσύχων και φιλειρήνων κατοίκων, φοβούμενοι μήπως χάσωσι τήν ελευθερίαν των ή και τήν ζωήν των, έξήτουν να σωθώσι διά τής φυγῆς. Πρὸ πάντων όμως κατά τῶν έφημεριδογράφων είχαν συγκεντρώση δλην αύτῶν τήν προσοχήν οί κλητήρες του Πολινιάκ. Είς έκ τῶν έφημεριδογράφων τούτων, όστις έθεωρείτο έκ τῶν μάλιστα ύπόπτων, περιήλθεν επί τέλους εις τοσοῦτο δυσχερή και άπελπιστικήν θέσιν ένεκα τῶν κατ' αύτου διωγμῶν, ώστε ως μόνον μέσον σωτηρίας θεωρήσας τήν φυγήν έδραπέτευσε έν ώρα νυκτός θυελλώδους ήμου μετά τινος έπ' ίσης ύπόπτου νεαρου άξιωματικῷ έκ τής κατοικίας του και τοιουτοτρόπως εξέφυγεν εύτυχώς έκ τῶν χειρῶν τῶν ενεδρευόντων αύτῷ κλητήρων. Οί δύο φυγάδες δέν ήδυνήθησαν να εφοδιασθώσιν οὔτε με τροφίμα οὔτε με χρήματα. Επί ολοκλήρους ήμέρας περιπλανώντο άνα τούς άγρούς και τα δάση έν τῶς περιχώροις τῶν Παρισίων έρποντες, έκ τής μιᾶς εις τήν άλλην κρύπτην, μέχρις οὔ επί τέλους άπαυδήσαντες και εξαντληθέντες υπό τής πείνης και του καμῆτου απέφασιν έκ παντός τρόπου και με πάντα κίνδυνον τής ζωῆς των να πορισθώσι τροφήν και στέγην, όπως διαφύγωσι τόν έκ τής ασιτίας βέβαιον θάνατον.

καλύψωσι πύλην τινά· Τα τείχη εφαινοντο έκτεινόμενα εις τό άπειρον, άλλα πύλη δέν εύρίσκετο. Οὔδέν άλλο λοιπόν υπελείπετο αυτοίς ή να υπερβώσι τα τείχη αναρχικώμενοι έπ' αύτῶν. Καί πράγματι κατώρθωσαν τούτο μετά μεγάλων κόπων και δυσκολιῶν, και εισηλθόντες εις τόν περιβόλον εύρέθησαν έντός πυκνοτάτου δάσους έκ παντός είδους δένδρων και λοχμῶν, διασχιζομένου υπό στενῶν και διά παντοίων ελιγμῶν στρεφομένων σκοτεινῶν δρομίσκων. Προχωρήσαντες όλίγον έντός τῶν στενῶν τούτων διαδρόμων είδον ότι περιεφέροντο ως επί τό πλείστον κυκληδόν και ότι επανήρχοντο εις τό αύτό σημεῖον, έξ οὔ είχαν αναχωρήση.

Οί φυγάδες περιεπλανήθησαν επί εκατόν χρόνον, μέχρις οὔ εύρωσι διεξοδόν τινά έκ του χλοερου τούτου λαβυρινθου και επί τέλους άφικοντο εις άραιόν τι και άδενδρον μέρος του δάσους, εύρεϊάν τινά και στρογγύλην πλατείαν περιβαλλομένην υπό περιστύλων και στοῶν, και έν τῷ κέντρῳ τής όποιας ύψουτο μικρός τις μαρμαρίνος ναός. Πανταχοῦ εις τα πέριξ επεκρατεί βαθεΐα σιγή, μόλις διακοπτομένη υπό του έλαφροῦ ψιθύρου τῶν φύλλων επί τῶν κορυφῶν τῶν παλαιῶν δένδρων· έν τῷ ούρανῳ υπέλαμπεν ελαίτι λιαν άμυδρῶς τό τελευταίον έσπερινόν σκίφος και βαλασμάδες όσμαι και άρώματα επλήρου τόν άκίνητον αέρα. Οί δύο νεανίαι ένόμιζον, ότι ώνειρεύοντο, ότε αίφνης, προχωρήσαντες πησιέστερον, είδον έν τῷ άνοικτῷ μαρμαρίνω ναῷ σεβάσιμόν τινα γέροντα με κατάλευκόν κόμην και περιβεβλημένον αρχαίαν έλληνικήν ένδυμασίαν, κρατοῦντα ήνεωγμένον βιβλίον και ήσύχως αναγιώσκοντα.

Οί πρόσφυγες έμειναν σιωπηλοί εμπροσθεν του ναου, μέχρις οὔ ό γέρων άνυψώσας τα βλέμματα παρετήρησεν αύτοῦς και κλεισας τό βιβλίον τούς έχαιρέτισε διά φιλόφρονος ύποκλίσεως.

Ο νεαρός άξιωματικός προχώρησε προς τόν γέροντα και χαυρετίσας αύτόν μετά σεβασμοῦ είπεν: „Είμεθα πολιτικοί φυγάδες· ή πείνα και αί κακουχίαι μᾶς έφεραν εις τόν κήπον τούτον. Αν είσθε ό ιδιοκτήτης αύτου, ζητούμεν συγγνώμην διά τήν τόλμην μας. Συγχρόνως δε σᾶς έξορκίζομεν εις ό τι έχετε έρῶν ή προσφιλές να μη μᾶς προδώσητε· ή παράδοσις ήμῶν εις τόν Πολινιάκ θα ήτο τρωτοσήμαντος

Κατά τήν έσπέραν τής τετάρτης ήμέρας τής περιπλανήσεως των, έξελθόντες έκ μικροῦ τινος δρυμοῦ, παρετήρησαν εμπροσθεν των τα περίκλιστα τείχη κλειστοῦ τινος δάσους. Έχοντες τήν στερεάν άπόφασιν ν' αψηφήσωσι και τόν έσχατον τῶν κινδύνων, έδραμον προς τα τείχη και ήρχισαν να περιφέρονται κατά τό μήκος αύτῶν έρευνώντες όπως ανα-

μὲ δολοφονίαν. Λάβετε οἶκτον καὶ παράσχετε ἡμῖν τὴν σκέπην καὶ προστασίαν σας, πρὸ πάντων ὅμως δώσατέ μας καὶ τί νὰ φάγωμεν."

"Ἐδῶ εὐρίσκεσθε εἰς τὸν τόπον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλοξενίας;" ἀπήντησεν ὁ γέρον σοβαρῶς μὲν ἀλλὰ φιλοφρόνως. "Ὅτι δῆποτε χρειάζεσθε, θὰ σᾶς δοθῇ."

"Ἐκρούσε μὲ μικρὸν τι σφυρίον τὸν ἀργυροῦν κώδωνα, ὅστις ἴστατο ἐπὶ τινος μαρμαρίνου τραπέζιου, καὶ ἀμέσως παρουσιάσθη ἐκ τοῦ περιστύλου προερχόμενος θεράπων τις ἐν κομποτάτῃ στολῇ, εἰς τὸν ὅποιον ὁ γέρον ἔδωκε διαταγὰς τινὰς χθαμαλῇ τῇ φωνῇ. Ἀκολούθως διὰ τινος χειρονομίας ἐσήμανεν ὁ γέρον εἰς τοὺς δύο πρόσφυγας ν' ἀκολουθήσωσι τὸν ὑπῆρέτην, ὅστις ἤρχισεν ἤδη νὰ προπορεύηται αὐτῶν διευθυνόμενος διὰ τοῦ δάσους πρὸς οἰκοδόμημά τι, καθιστάμενον ἤδη ὄρατὸν ἐν εἰδει μεγαλοπρεποῦς μεγάρου διὰ μέσου τῶν ἡραιωμένων δένδρων. Διερχόμενοι ἐβλεπον πλησίον των λαμπροτάτας ἀνθέων πρασιάς, διάφορα χειροποίητα ἄντρα καὶ λίμνας τεχνητὰς μὲ μαρμαρίνους γύρους, ὅτε ὅμως ἠρώτησαν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ εὐεργέτου των, τοῦ ἰδιοκτήτου τῶν λαμπρῶν τούτων θησαυρῶν, ὁ ὑπῆρέτης ἀντιπάσης ἀπαντήσας ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ εἶδει μὲ τὸν δάκτυλον πρὸς τὸ στόμα του, οὕτως ὥστε οἱ νεανῖαι ἠγαγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι ἦτο ἄλαλος.

"Ὅτε ἀφίκοντο πλησίον τοῦ μεγάρου, ἐκυψεν αἰφνης ὁ ὑπῆρέτης καὶ εἰσῆλθεν εἰς χαμηλὸν τι ἄντρον ὅπου εὐρίσκατο παρὰ τὸν διάδρομον ἐντὸς πετρωδῶν τινῶν βράχου. Οἱ νεανῖαι ἠκολούθησαν αὐτὸν καὶ εὐρέθησαν αἰφνης ἐντὸς σκοτεινοῦ κοιλώματος, ἐνθα μάλιστα καὶ μετὰ βίας ἠδύνατο νὰ διακρίνωσι τὸν προπορευόμενον ὀδηγὸν των. Μετὰ τινὰ βήματα ὁ ὑπῆρέτης ἐστράφη ταχέως πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ οἱ δυστυχεῖς φυγάδες ἤκουσαν αἰφνης τὸν φοβερὸν καὶ ἀπελπιστικὸν κρότον τῆς κλειομένης σιδηρᾶς θύρας καὶ ἐβυθίσθησαν εἰς παχυλότατον σκότος.

Φρίκη κατέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι συνελθῆσαν. Ἦκουον τὸν ἀναβρασμὸν καὶ τὸν πάταγον κατακρημνιζόμενων ὑδάτων, ἀναμιγμένον μετὰ τῶν συριγμῶν τῆς μαινομένης ἀνεμοζάλης. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἐμετριάσθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ φοβερός θόρυβος.

Ἀφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐξωκειώθησαν βαθμῆδὸν πρὸς τὸ σκότος, ἀνεκάλυψαν διάδρομον τινα, ἄγοντα πρὸς ἀμυδρὸν τι φῶς. Μετὰ προσοχῆς καὶ προφυλάξεως προβάλλοντες τὰς χεῖρας καὶ ψηλαφῶντες προὐχώρησαν διὰ μέσου τῶν πετρωδῶν ὄγκων, οἵτινες ἀπετέλουσαν τὰς καρεῖδας τοῦ σπραγῶδους στενοῦ διαδρόμου καὶ πλησιάζαντες πρὸς τὸ ἀμυδρὸν φῶς εἶδον ὑπεράνω αὐτοῦ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου:

Ἰερά εἶνε ἡ φιλοξενία!

"Ὅτι ἂν πάθῃς ἐνθάδε, ὦ ἔνεε, μὴ φοβοῦ!"

Ἐνῶ παρετήρουν εἰσέτι τὴν ἐπιγραφὴν, ἠφανίσθησαν αἰφνης τὰ γράμματα καὶ μετ' αὐτῶν συγχρόνως ἐσβέθη καὶ τὸ φῶς. Καὶ πάλιν ἐβυθίσθησαν εἰς τὸ πυκνότερον σκότος καὶ κατελήφθησαν ὑπὸ θαυμασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως.

Μετὰ τινὰ χρόνον εἶδον ἐξ ἄλλου μέρους πλησιάζον πρὸς αὐτοὺς ἕτερον φῶς· τὸ φῶς τοῦτο ἐκράτει ἀνὴρ ἐνδεδυμένος μακρὰν καὶ μελάνιν ἐσθῆτα κεκαλυμμένην μὲ παντόφλους καὶ καββαλιστικὰ σημεῖα ἢ κεφαλή καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ἐκαλύπτοτο ὡσαύτως διὰ καλύπτρας, ἀρμαζούσης πρὸς τὴν ἐσθῆτα.

"Ὅπως πρότερον ὁ ὑπῆρέτης, οὕτω καὶ αὐτὸς ἔμενον

ἄφωνος· ὑπεκλίνετο μόνον καὶ ἔνευε πρὸς τοὺς φυγάδας νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν. Ὁ πάταγος τῶν κατακρημνιζόμενων ὑδάτων καὶ ὁ θόρυβος τῆς τρικυμίας ἔπαυσαν ἤδη ἐντελῶς καὶ ἀντ' αὐτῶν ἠκούσθη ἐξ ἀγνώστων ἀποστάσεων ὠραία καὶ θελκτικὴ μουσική.

Βραδέως βαδίζοντες προὐχώρησαν, διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων περιελγμῶν τοῦ στενοῦ διαδρόμου, ἀκολουθοῦντες πάντοτε τὴν λαμπάδα τοῦ προπορευομένου ὀδηγοῦ των. Ἐπὶ τέλους ἐφθάσαν εἰς μικρὰν τινα ἀνιούσαν κλιμακα, καὶ ὁ ὀδηγὸς ἤρπασε τὸ βαρὺ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας, τοῦ ὁποῦ οἱ βροντώδεις κρότοι ἤρχισαν νὰ ἀντηχῶσιν ἀπαισίως ἐντὸς τῶν πετρωδῶν καὶ σκοτεινῶν τοῦ σπηλαίου διαδρόμων καὶ κοιλωμάτων.

Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν ἡ προτέρα παντελής ἡρεμία. Ἐξαίφνης ὅμως ἠγέρθησαν πανταχόθεν φρικαλέαι κραυγαὶ καὶ ὀλουγαί, στεναγμοὶ καὶ κλαυθμυρίσματα, ῥόγχοι καὶ κρότοι συγκρουομένων ἀλύσεων, καὶ πρὸς τούτοις ἤρξατο ἐκ νέου ὁ ἀναβρασμὸς τῶν ὑδάτων καὶ τῆς ἀνεμοζάλης, οὕτως ὥστε τῶν δυστυχῶν φυγάδων ἐπάγωσε τὸ αἷμα καὶ αἱ τρίχες ὑπὸ φρίκης ἀνωρθώθησαν. Τὰ σιδηρὰ φύλλα τῆς θύρας ἀνεπετάσθησαν καταγυθῶς καὶ οἱ δύο νεανῖαι ἠκολούθησαν σιωπηλοὶ τὸν εἰσελθόντα μετρημισμένον ὀδηγὸν των διὰ μακροῦ τινος διαδρόμου καὶ δι' ἑτέρας θύρας, ἧτις κατὰ τὴν προσπέλασιν των ἠνεώχθη αὐτομάτως.

Καὶ πάλιν νέος σκοτεινὸς διάδρομος εὐρέθη ἔμπροσθέν των. Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ διαδρόμου τούτου ἐσταμάτησεν ὁ ὀδηγός, ὑπεκλίθη πρὸ τῶν ξένων, ἀπεσῶρθη πλαγίως καὶ δεικνύων διὰ τῆς χειρὸς τὴν πλησιεστάτην θύραν ἐδήλωσεν εἰς αὐτοὺς σιωπηλῶς ὅτι ἠδύνατο ἤδη νὰ ἐξακολουθήσωσι μόνον τὴν πορείαν των.

Οἱ δύο φίλοι ἠνέωξαν τὴν θύραν καὶ εἰσελθόντες εὐρέθησαν ἐντὸς εὐρυχώρου αἰθούσης, τῆς ὁποίας τὰ παράθυρα ἐβλεπον πρὸς τὸ μέρος τοῦ κλειστοῦ δάσους. Ἄλλ' ἢ ἐκ τῆς αἰθούσης θέα οὐδὲν ἐνδιέφερον αὐτοὺς, διότι ἐνώπιόν των ἀπῆστραπτε λαμπροτάτη τράπεζα, ἐστρωμένη δαφιλῶς καὶ πλουσιοπαρόχος μὲ τὰ ἐκλεκτότερα ἐδέσματα καὶ ποτὰ καὶ παρὰ τῷ τοίχῳ ἴσαντο ἀναπαυτικώτατα καὶ μαλακῶς κολποῦμενα κλῖναι, τερπνὸν καὶ θελξικάρδιον θέαμα διὰ τοὺς τεταλαιπωρημένους καὶ ὑπὸ τοῦ καμάτου ἐξηνητημένους πρόσφυγας.

Χωρὶς νὰ χάσωσι οὔτε λέξιν περὶ τῶν παραδόξων ἢ μᾶλλον ἀνηκούστων περιπετειῶν, αἵτινες ἠγαγον αὐτοὺς· εἰς τὰ φιλόξενα ταῦτα δώματα, ὤρμησαν ἀκατάσχετοι ἐπὶ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἀφθόνων ἐδεσμάτων, καὶ ἀφοῦ ἐχορτάσθησαν, ἐρρίφθησαν ὡς ἡμιθανεῖς ἐπὶ τῶν μαλακῶν κλινῶν καὶ ἀμέσως ἐβυθίσθησαν εἰς ὕπνον βαθὺν καὶ γλυκύτατον.

Ἐκοιμήθησαν ἡσύχως καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον· ἐπὶ πόσας ὥρας ἐκοιμήθησαν, δὲν ἤξευρον καὶ αὐτοί. Ὅτε ὅμως ἐξύπνησαν, ἠγέρθησαν μὲ νέας δυνάμεις καὶ ἠσθάνοντο ἤδη τὴν ἐπιθυμίαν νὰ σκεφθῶσι περὶ τῆς παραδόξου περιπετείας, ἣν ὑπέστησαν, καὶ τῆς ὁποίας ἡ τελεία ἐξέλιξις ἐπέκειτο εἰσέτι.

Ἡ τράπεζα ἦτο ἐκ νέου ἐστρωμένη καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔκειντο νέα ἐδέσματα καὶ πολυάριθμα φῶτα· ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠσθάνοντο ὄρεξιν νὰ φάγωσιν, ἤρχισαν νὰ παρατηρῶσι καὶ νὰ ἐξετάζωσιν ἐπισταμένως τὰ διάφορα μέρη τῆς αἰθούσης. Ἐκ τῶν ἀνημμένων κηρίων συνεπείρουν ὅτι ἦτο νύξ· τὰ ὠρολόγια των, ἅτινα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μακροῦ αὐτῶν ὕπνου εἶχον σταματήσει, δὲν ἠδύνατο νὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς οὐδεμίαν πληροφορίαν περὶ τῆς ὥρας. Αἰφνης παρετήρησαν μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἡ αἰθουσα, ἐν ἣ εὐρίσκοντο, δὲν εἶχε

πλέον οὔτε θύρας οὔτε παράθυρα, καὶ ὅμως κατ' ὅλα τὰ ἄλλα ἐφαίνετο ἡ αὐτὴ ἀκριβῶς αἰθουσα, εἰς ἣν εἶχον εἰσελθῆ, ὅτε ὁ μετρημισμένος ὀδηγὸς των ἐγκατέλειπεν αὐτοὺς. Κατελήφθησαν καὶ πάλιν ὡς ὑπὸ φόβου τινός, ἀν καὶ εἶχον ἤδη ἀναμφισβητήτους ἀποδείξεις περὶ τῆς εὐνοίας τοῦ ξενίζοντος αὐτοῦ. Ἐνῶ ἠσχολοῦντο ματαιῶς περὶ τὴν ἀναζήτησιν ἐξόδου τινός, ἠγέρθη αἰφνης νέα φρίκη· βαγδαία βροχὴ ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ ἐντὸς τοῦ κεκλεισμένου τούτου χώρου.

Εἰς ἀνεμοστρόβιλος ἐσβεσε τὰ φῶτα, ἀστραπαὶ διέσχισον τὸ πυκνὸν σκότος, βρονταὶ διέσειον τὸ οἰκοδόμημα, καὶ ὄμβροι κατεφέροντο ἐπὶ τῶν περιδεῶν καὶ ἐκπεληγμένων ξένων, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο μέσον σωτηρίας ἠδυνήθησαν νὰ εὑρωσιν εἰ μὴ νὰ ἐρπύσωσιν ὑπὸ τὴν τράπεζαν, ὅπως προφυλαχθῶσι τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς βροχῆς.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔπαυσεν ἡ παράδοξος αὐτὴ θύελλα καὶ ἀπροσδόκητος λάμψις ἐφώτισε τὸ δωμάτιον· τὰ βλέμματα τῶν ξένων διεκλύθησαν πρὸς μεγάλην τινα εἰκόνα ἐν τῷ τοίχῳ, ἧτις ἤρχισε νὰ κινῆται καὶ νὰ περιστρέφηται ὡς διὰ στροφίγγων. Ἐν τῇ θέσει τῆς εἰκόνης ταύτης ἐφάνη εὐρεία ὄπη ἐν τῷ τοίχῳ, καὶ ἐν τῇ ὄπῃ ταύτῃ παρουσιάσθη τὸ κεκαλυμμένον πρόσωπον τοῦ μετρημισμένου ὀδηγοῦ, ὅστις εἶχεν ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ ἀπαισίον τούτο ἐστιατόριον.

"Ὁ κύριος τοῦ μεγάρου περιμένει τοὺς ξένους του" ἐφώναξε μὲ ἰσχυρὰν φωνὴν διὰ μέσου τῆς ὄπης.

Οἱ δύο φίλοι ἠτοιμάσθησαν μετὰ σπουδῆς νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν.

"Παρακαλῶ νὰ ἔλθῃ κατὰ πρότερον εἰς μόνος μαζί μου", εἶπεν ὁ ὀδηγός. "Τὸν ἕτερον θὰ ὀδηγήσω βραδύτερον."

Οἱ δύο φίλοι ἀντήλλαξαν βλέμματα ἐμφράζοντα τὴν αὐτὴν ἰδέαν· ἠθέλον νὰ τοὺς χωρίσωσιν — ἡ σκέψις αὐτὴ ἐπῆλθε συγχρόνως εἰς ἀμφοτέρους καὶ ἐπλήρου τὴν καρδίαν των φόβου καὶ ταραχῆς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τῶν ἀπαισίων καὶ μυστηριωδῶν συμβαμάτων. Ἄλλ' ὁ ὀδηγὸς ἴστατο σιωπηλὸς καὶ περιμένων. Ἐσκέφθησαν ὅτι μία ἀντίστασις ἢ καὶ ἀποποίησης θὰ τοῖς ἦτο μᾶλλον βλαβερὰ ἢ ὠφέλιμος· ἔθεν ὁ ἐφημεριδογράφος προὐχώρησε λέγων: "τὴν φορὰν ταύτην θέλω νὰ εἶμαι ἐγὼ ὁ πρῶτος."

Ὁ ὀδηγὸς προεπορεύθη αὐτοῦ ἐπὶ τινὰ βήματα, ἀκολούθως ἐστάθη, παρέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνημμένην λαμπάδα, ἠνέφεξε σιδηρὰν τινα θύραν, ἠγάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑπερβῇ τὸ κατώφλιον καὶ εἶτα, μένων αὐτὸς ἔξω, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἐκλείδωσεν αὐτὴν μὲ διπλᾶς καὶ τριπλᾶς στροφᾶς. Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ εὐρέθη ἡδη ὁ νεαρός δημοσιογράφος, ἦτο μακρὸς καὶ θολωτὸς διάδρομος ἐν εἰδει σπραγῶς καὶ ἦγε πρὸς τὰ κάτω. Πάλιν ἤκουσε τὸν θόρυβον τῆς τρικυμίας καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τοὺς κλαυθμοὺς μακρόθεν ἐρχομένους. Εἰς τινὰ καμπὴν τοῦ διαδρόμου ἐπνευσεν αἰφνης σφοδρὸς καὶ παγετώδης ἀνεμος καὶ ἐσβεσε τὴν λαμπάδα ἣν ἐκράτει. Με προτεταμένως τὰς χεῖρας ψηλαφῶν ἐν τῷ σκότει ἐξηκολούθησε βραδέως καὶ ἐπισφαλῶς τὴν περαιτέρω πορείαν του περιπνεόμενος διηνεκῶς ὑπὸ τοῦ ἀφυσικοῦ τούτου ἀνέμου. Ἐπὶ τέλους προσέκρουσεν ἐπὶ τινος κεκλεισμένης θύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐφάνθησαν αἰφνης ἐν μαγικῷ φωτὶ γεγραμμένα αἱ λέξεις:

"μόνος ὁ εὐγενὴς εἶνε ἀφοβός."

Ἐθῆσας ἠνέφεξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν εἰς χαμηλότεραν ὑπόγειον στοάν, φωτιζομένην ἀμυδρῶς δι' ἀσθενοῦς σκιοφώτος. Ἐνταῦθα ὅμως ἐφάνθησαν αὐτῷ τὰ φοβερώτατα καὶ φρικωδέστατα τῶν θεαμάτων.

Σκελετοὶ νεκρῶν ἰστάμενοι κατὰ σειρὰν ἐκατέρωθεν τῆς

στενῆς στοᾶς ἔνευον αὐτῷ μὲ φοβεροὺς μορφασμούς, κρόταλλίζοντες μὲ τὰς ξηρὰς σιαγῶνας, ὡς νὰ ἠθέλον νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ· ἐφώρμων ἐναντίον του καὶ εἶτα πάλιν ἀπεσύροντο, ἐνῶ αὐτὸς ἐξηκολούθει ἀπαρεγκλίτως τὸν δρόμον του· λευκὰ καὶ νεφελώδη φάσματα παρίπταντο ἐνώπιόν του, νεύοντα πρὸς αὐτὸν μὲ ἀλλοκότους κινήσεις καὶ χειρονομίας· αὐτὸς ὅμως ἐβaine πρὸς τὰ ἔμπρός, κατευθυνόμενος πρὸς τὸ ἕτερον ἄκρον τῆς στοᾶς ἐνθα ἐφαίνετο στερεὰ τις κεκλεισμένη θύρα. Ἀφικόμενος ἐκεῖ προσεπάθησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἐπίεζε καὶ ὠθει αὐτὴν μὲ ὀλην τὴν ἐντασιν τῶν δυνάμεων του — ἀλλ' ἡ θύρα δὲν ὑπεχώρει. Αἰφνης ἠγίγισε κατὰ τὴν δακτύλιον τινα, ὅστις ἦτο προσηλωμένος ἐν τῷ μέσῳ τῆς θύρας. Κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὤρμησαν συνωστιζόμενα τὰ φάσματα κατ' αὐτοῦ ὡς νὰ ἠθέλον νὰ τὸν συλλάβωσι, συγχρόνως ὅμως ἀνεπετάσθη εὐρέως ἡ θύρα καὶ ἄπλετον φῶς εἰσέδυσεν εἰς τὴν στοάν. Ὑπερπηδήσας τὸν οὐδὸν εὐρέθη ὑπὸ τὸν αἰθριον οὐρανὸν ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταυαζόμενῳ δάσει μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ σεισιφύλλων ἐκείνων δένδρων, ἅτινα εἶχον χαιρετίσῃ αὐτὸς καὶ ὁ φίλος του, ὅτε ἀναρριχηθέντες ὑπερέβησαν τὰ τεῖχη.

Ἐπὶ ὕψηλὴν καὶ σκιερὰν πλάτανον ἐκάθητο παρὰ τινι πλουσίως παρεσκευασμένῃ τραπέζῃ ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος γέρον, τὸν ὅποιον οἱ δύο πρόσφυγες εἶχον συναντήσῃ ἐν τῷ μικρῷ μαρμαρίνῳ ναῷ ἐνδεδυμένον ὡς ἀρχαῖον, σύγχρονον τῷ Σωκράτει φιλόσοφον καὶ ἀναγινώσκοντα ἡσύχως τὸ βιβλίον του. Τώρα ὅμως ὁ γέρον ἦτο ἐνδεδυμένος μὲ τὴν συνήθη στολήν, ἣν ἐφόρει πᾶς εὐπορος ἀνθρώπος περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος.

Πλησίον δὲ τοῦ γέροντος ἐκάθητο παρὰ τῇ τραπέζῃ ἐπὶ τινος μαλακῆς καθέδρας καθαρὸς καὶ μὲ ποικιλόχρους ταινίας κεκοσμημένος χόρτος, ὅστις ἤρχισε νὰ γυρᾶ ἡ φιλοφρόνως, ὅτε ὁ γέρον ἐγερθεὶς ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ξένον καὶ ἐχαρέτισεν αὐτὸν μὲ τινὰς φιλοφρονητικὰς λέξεις.

Ὀλίγας στιγμὰς βραδύτερον ἐνεφανίσθη καὶ ὁ ἕτερος φυγάς, ὁ νεαρός ἀξίωματικός, ὑπὸ τὴν πλάτανον, ἀφοῦ εἶχε διανύσῃ τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἣν καὶ ὁ σύντροφός του ὀλίγω πρότερον.

Οἱ δύο φίλοι ἐνόησαν ἤδη ἄνευ πολλῆς δυσκολίας, ὅτι ἀπῆλθον ἐνταῦθα τῆς φιλοξενίας ἰδιοτρόπου τινός καὶ παραδόξου ἀνθρώπου, περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ ὁποῦ ἐκυκλοφόρου ἐν Παρισίῳ ἀπὸ πολλοῦ αἱ μᾶλλον ἀλλόκοτοι φῆμαι καὶ περὶ τοῦ ὁποῦ εἶχον ἀκούσῃ καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραδόξα ἀνέκδοτα. Ἐπὶ τὴν φιλόξενον στέγην τοῦ ἀνθρώπου τούτου δὲν ἐφοβοῦντο πλέον μήπως πεινάσωσιν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μήπως ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πολυφαγίας καὶ πολυποσίας, διότι ὁ φιλόξενος οὗτος γέρον οὐδεὶς ἄλλος ἦτο εἰ μὴ ὁ Grimod de la Regnière, ὁ παραδοξότατος ἴσως τῶν ἀνθρώπων τοῦ κόσμου.

Ὁ Grimod de la Regnière ἐγεννήθη τῷ 1758 ἐν Παρισίῳ, ἐχρημάτισε δικηγόρος ἐν τῇ συγχλήτῳ τῶν Παρισίων, μέλος πολλῶν σοφῶν συλλόγων καὶ διέπρεψεν ὡς συγγραφεὶς σπουδαιότατος· πρὸ πάντων ὅμως ἦτο γαστρονόμος.

Ἐν ἔτει 1786 ἐξωρίσθη ἐκ τῆς Γαλλίας ἐνεκὰ τινος κατὰ τοῦ Fabian de St. Ange δημοσιευθείσης ὑπ' αὐτοῦ σατυρικῆς συγγραφῆς· μετὰ τὴν ἐπαναστάσιν ὅμως ἐπέστρεψεν εἰς Παρισίους, ἐνθα ἐζῆσεν ἀποκλειστικῶς ἐν φιλολογικῶς κύκλοις καὶ συνέγραψε πολυάριθμα γαστρονομικὰ ἔργα. Τὰ συγγράμματα ὅμως ταῦτα δὲν περιστρέφοντο μόνον περὶ

την μάγειρικήν τέχνην, αλλά κυρίως διὰ τῆς ἀνεξαντήτου εὐφυλογίας καὶ ἀγγιγίας καὶ διὰ πολιτικοστυρικῶν παρατηρήσεων προσεὶκον τὴν προσοχὴν πάντων τῶν συγχρόνων.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς αὐτοκρατορίας ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐν Villers sur Orge μέγαρόν του. Περιέβαλε τὸ ἀπέραντον δάσος μὲ στερεώτατα τεῖχη, ἀνήγειρε μαρμαρίνον κἀν, στοὰς καὶ περίστυλα, ἄντρα καὶ λαβυρινθώδεις ὑπόχθονιους διαδρόμους καὶ σήραγγας ἐντὸς τῶν πετρῶδων βράχων, ἐδαπάνησε δὲ κολοσσιαία χρηματικά ποσὰ πρὸς κατασκευὴν τῶν μηχανισμῶν καὶ ὄλων τῶν πολυπλοκῶν συσκευῶν, δι' ὧν ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν τὰ τρομακτικὰ φόβητρα, μὲ τὰ ὅποια ὑποδέχεται τοὺς ξένους.

Ἡ τέχνη ὑπῆρξε λίαν εὐνοϊκὴ εἰς τοὺς δύο φυγάδας, ὅτε διηύθυνε τὰ βήματά των πρὸς τὸ Villers sur Orge. ὁ κύριος τοῦ μεγάρου ἐφιλοξένησεν αὐτοὺς ἐπὶ μακρὸν χρόνον, μέχρις οὗ, ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἰουλίου, ἠδυνήθησαν ἀφόβως νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Παρισίους.

Ἄλλ' ὁ καθαρὸς καὶ διὰ πολυχρόμων ταινιῶν κεκοσμημένος χοῖρος ἦτο ὁ παντοτεινὸς συνέστιος καὶ ὁμοτράπεζος φίλος τοῦ Regnière. Ὁ παράδοξος οὗτος ἄνθρωπος ἔφραφεν ἐξαιρετικὴν ἀγάπην πρὸς τὰ παχύδερμα ταῦτα ζῶα, τῶν ὁποίων τὸ ὄπτιον κρέας παρεῖχεν αὐτῷ τὴν ὑψίστην ἐπίγειον ἀπόλαυσιν· ὁ σεβασμὸς τὸν ὁποῖον εἶχε πρὸς ὀλόκληρον τὸ γένος τῶν τετραπόδων τούτων ἦτο τοσοῦτος, ὥστε δάκνις διήρχετο παρά τινα συμφέρον ἢ συνήντα καθ' ὁδὸν ἀγέλην τινὰ χοίρων, ἀπεκάλυπτε πάντοτε τὴν κεφαλὴν.

Κατὰ τὴν ἐν Παρισίους διαμονὴν του συνειδίξε νὰ διδῇ καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα δύο γεύματα, ἅτινα συγκατεριμούντο μεταξύ τῶν περιεργότερων συμβαμάτων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ. Εἰς τὰ γεύματα ταῦτα προσεκαλοῦντο μόνον ἐκεῖνοι, ὅσοι ἔχαιρον φήμην δεδοκιμασμένης καὶ ἀνεγνωρισμένης ἀδηφαγίας. Ἐκαστος ἐκ τῶν προσκεκλημένων τούτων εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ μάζην του καὶ ἄλλον τινὰ φίλον, ἀν ὅμως οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ φάγῃ ὅλα τὰ παρατιθέμενα αὐτῷ φαγητά, τότε ἠναγκάζετο ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὸν νὰ φάγῃ, ἐντὸς τῆς ἰδίας μερίδος, καὶ τὰ ὑπολειφθέντα παρὰ τοῦ φίλου του. Ἀφοῦ οἱ συνδαιτυμόνες συνήρχοντο πάντες καὶ ἐκαθέζοντο περὶ τὴν ὑπερμεγέθη τράπεζαν, ἐλλείοντο ἀκολούθως αἱ θύραι τοῦ ἐστιατορίου μὲ σιδηροῦς μοχλοῦς, ἵνα μηδεὶς δυνηθῇ νὰ ἐξέλθῃ πρὶν ἢ ἐκτελεσθῇ τὴν ὑποχρέωσίν του. Τὰ ἐδέσματα παρεδίδοντο ἐκ τοῦ μαγειρίου εἰς τὸ ἐστιατόριον διὰ τινος μικρᾶς θυρίδος ἐν τῷ τοίχῳ. Ἀπαξ τοῦ μηνὸς ἐλάμβανε χώραν ἐν εἰδει ἐκτάκτως πανηγυρικῆς εὐωχίας μία γαστρονομικὴ συνεδρίασις, ἐν ᾗ συνδιεσκέπτοντο καὶ συνεζήτουν περὶ τῶν ἰδιοτήτων καὶ προτερημάτων διαφορῶν νεωστὶ ἐφευρεθέντων ἐδεσμάτων.

Μεθ' ὅλην τὴν παράδοξον ταύτην καὶ ἥμιστα σύμφωνον τῇ φύσει δίαιταν, ὁ Grimod de la Regnière — τοῦ ὁποῖου τὸ κύριον ὄνομα ἦτο Ἀλεξάνδρος Βαλτασάρ Λαυρέντιος — ἀφίκετο σχετικῶς εἰς βαθὺ γῆρας, διότι ἀπέθανε κατὰ τὸ 1830, ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομηκοντα καὶ ὀκτώ ἐτῶν.

1. Ι. ΣΙΔΩΡΙΑΔΗΣ ΣΚΥΔΙΣΣΗΣ (ἐν σελ. 359).
2. ΟΙ ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΟΥΚΟΣ ΠΑΥΛΟΥ (ἐν σελ. 363). Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἀθήναις διατριβὴν τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Ῥωσσίας Παύλου Ἀλεξάνδροβιτς ἐτελεσθησάν οἱ ἀρραβῶνες αὐτοῦ μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Ἀλεξάνδρας, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων. Τὸ χάρμωσονον τοῦτο γεγονός δὲν ἦτο ἀπροσδόκητον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, διότι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου τὸ συνοικέσιον τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὡς γεγονός τετελεσμένον καὶ ἤδη ἀπὸ τῆς 1. Ἰανουαρίου τοῦ 1885 εἶχε δημοσιεύσῃ ἡ „Ἐφημερίδα“ τὴν περὶ τούτου εἰδήσιν, προκαλέσασαν μάλιστα ἐπίσημον διάψευσιν ἐκ μέρους τῶν Ἀνακτόρων καὶ μικρὸν δημοσιογραφικὸν σκάνδαλον, περὶ οὗ πολλὸς ἐγένετο τότε λόγος. Ἀλλὰ καίπερ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον, τὸ χάρμωσονον ἀγγελμα τῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἀρραβῶνων ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰ ζωηροτάτης χαρᾶς καὶ ἀγαλλώσεως. Ἡ περιβάλλουσα βασιλοπαις, ἡ πολυφιλητος κόρη τῶν βασιλέων ἡμῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, ἡ πριγκιπίσσα Ἀλεξάνδρα, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα εἶνε δι' ἡμᾶς τὸ σύμβολον τοῦ κάλλους καὶ τῆς ἀγαθότητος, καταγοητεύει διὰ τῶν οὐρανίων αὐτῆς θεληγῆτρων πάντα ἄνθρωπον εὐτυχοῦντα νὰ ἴδῃ καὶ γνωρίσῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ πλησίον. Καὶ ὁ Μέγας Δούξ Παῦλος, ἅμα ἰδὼν αὐτὴν κατεμαρτυρῆθη ὑπὸ τῆς ἐξόχου καλλονῆς, εὐφυίας καὶ ἀγαθότητος, βραδύτερον δὲ πολλὰς ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον διαμεινῶν ἐν

τοῖς Ἀνακτόροις ἔλαβεν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσῃ αὐτὴν ἀκριβέστερον. Ὁ Μέγας Δούξ Παῦλος εἶνε πέμπτος υἱὸς τοῦ ἀποβιώσαντος αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου Β'. καὶ ἀδελφὸς τοῦ νῦν αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Γ', κέκτηται ἰδίαν περιουσίαν ὑπέρογκον, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ σπανίων προτερημάτων, ἀγαπώμενος τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν πολυαριθμῶν καὶ ὑψηλῶν αὐτοῦ συγγενῶν. Ἐκτὸς τοῦ τίτλου τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ὑψηλότητος, φέρει καὶ τοὺς ἐπομένους στρατιωτικὸς βαθμοὺς καὶ ἰτίλους: Λοχαγοῦ τοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων ἐν τῇ φρουρᾷ καὶ ὑπασπιστοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, διοικητοῦ τοῦ συντάγματος τῶν οὐσσάρων τοῦ Γρόδου καὶ τοῦ πεζικοῦ συντάγματος τῆς Κούρα, λοχαγοῦ τοῦ ὑπ' ἀρ. 6 πρωσσικοῦ συντάγματος τῶν Θωρακοφόρων τοῦ Βρανδεμβούργου, τοῦ ἐπωνύμου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Νικολάου τοῦ Α', καὶ ὑπολοχαγοῦ τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 Αὐστριακοῦ συντάγματος τῶν λογχοφόρων, τοῦ ἐπωνύμου τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Β'.

Ἡ Βασιλοπαις Ἀλεξάνδρα γεννηθεῖσα τῇ 30. Αὐγούστου 1870 εἶνε κατὰ 10 ἔτη νεώτερα τοῦ οὐπτοῦ αὐτῆς μνηστήρος, ὅστις ἐγεννήθη τῇ 21. Σεπτεμβρίου 1860.

3. Ο ΙΑΤΡΟΣ. Εἰκὼν ὑπὸ Hans Bachmann (σελ. 367). Πολὺ σοβαρὸν εἶναι σήμερον τὸ πρόσωπον τοῦ ἱατροῦ. Φεῖ! — μετὰ πόσης προσοχῆς παρετήρουν τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου του οἱ δυστυχεῖς συγγενεῖς, περιμένοντες παρ' αὐτοῦ μετ' ἀγωνίας τὴν ἀναζωπύρῃσιν τῆς φθινούσης ἐλπίδος των! Καὶ τώρα βλέπουν ἐπ' αὐτοῦ γεγραμμένην σκληρὰν εἰμαρ-

μένην, ἀναπόδραστον συμφορὰν. Βαρεῖα νόσος κατέλαβε τὸν δυστυχεῖ οἰκογενειάρχην, καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὑπῆρχεν εἰσέτι ἡ παρήγορος ἐλπίς ὅτι ἡ ἰσχυρὰ αὐτοῦ κρᾶσις θὰ ὑπερνικήσῃ τὴν χαλεπὴν κρίσιν, ἀλλὰ σήμερον πᾶσα ἐλπίς ἀφανίζεται. Πλήρεις ὀδυνηρᾶς προαισθήσεως ἀκολουθοῦσι τὸν ἱατρὸν ἢ μῆτηρ καὶ ἡ σύζυγος τοῦ ἀσθενοῦς, ὅπως ἀκούσωσιν ἐκ τοῦ στόματός του τὴν σκληρὰν βεβαιότητα. Ἡ σύζυγος καταβάλλεται ἤδη παρὰ τῇ θύρᾳ ὑπὸ τῆς πολλῆς θλίψεως καὶ ἐκρήγνυται εἰς σπασμωδικὸς λυγμούς. Καὶ τὸ μικρὸν θυγάτριον, ὅπερ τόσον προῦρως μέλλει ν' ἀποφραγισθῇ, φαίνεται ὅτι προαισθάνεται τὸ ἐπικείμενον φοβερὸν δυστύχημα. Μόνη ἡ γραῖα, ἣτις πολλὰ δεῖνα ὑπέφερεν ἐν τῷ βίῳ, ἀκολουθεῖ τὸν ἱατρὸν μέχρι τῆς ὁδοῦ, ἀλγοῦσα μὲν ἀλλ' ἀτάραχος καὶ παρεσκευασμένη διὰ τὸ φοβερὸν ἀκουσμα. Μετὰ σιγηλῆς ἐνδομύχου θλίψεως ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ ἀγαθοῦ ἱατροῦ, ὅστις ἐν τῇ ἐκπληρώσει τοῦ σκληροῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος δὲν ἀπόλλεσε τὸ εὐγενὲς αἰσθημα τοῦ οἴκτου, ἀλλ' ὅπως ἔχει ἀνοικτὰ τὰ ὄμματα διὰ τὰς ἀσθενείας τοῦ σώματος οὕτως ἔχει καὶ τὴν καρδίαν ἀνοικτὴν διὰ τὰς θλίψεις τῆς ψυχῆς.

4. ΔΩΡΑ Δ' ΙΣΤΡΙΑ (σ. 371).

5. EMIN ΠΑΣΣΑΣ (σελ. 375).

Ὁ Ἐμὶν πασσᾶς εἶπε, μὲ τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ ὄνομα, ὁ Δρ. Schnitzer εἶνε Γερμανὸς τὸ γένος καὶ ἐγεννήθη τῇ 28. Μαρτίου 1840 ἐν Oppeln τῆς Σιλεσίας. Ὁ μέγας αὐτοῦ πόθος πρὸς τὸ ἀγνωστον καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ του ἀγάπη πρὸς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὴν περιήγησιν μεμακρυσμένων καὶ ἀγνώστων χωρῶν. Τὸ 1864 ἐν ἡλικίᾳ 24 ἐτῶν ἀποπερατώσας τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Βερολίνῳ κατέλιπε τὴν πόλιν ταύτην καὶ μετέβη εἰς Τουρκίαν, ἐνθα ἐγένετο δεκτὸς ἐν τῇ συνοδείᾳ τοῦ τότε Βαλῆ Μουσσὶρ Ἰσμαὴλ Χακκὴ πασσᾶ, μεθ' οὗ περιήγηθη τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους, Ἀρμενίαν, Συρίαν καὶ Ἀραβίαν. Ἐν ἔτει 1873 ἐπανεκάμφεν εἰς Γερμανίαν, ἐνθα διέμεινε ὀλίγον μόνον χρόνον, τὸ δὲ 1876 βλέπομεν αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα Δρ. Ἐμὶν Ἐφφέντι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως. Περὶ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ὀνόματός του ἔγραψεν ἤδη ἐν ἔτει 1877 ἐκ Τραπεζοῦντος τὰ ἑξῆς: „Καὶ ἐνταῦθα ἐν Τραπεζοῦντι δὲν με ἐγκατέλιπεν ἡ ἀγαθὴ μου τύχη καὶ ἀπέκτησα ταχέως καλὴν φήμην ὡς ἱατρός. Πρὸς τούτοις ἔγεινα ἐντελὴς κάτοχος τῆς τουρκικῆς καὶ ἀραβικῆς γλώσσης, ὡς οὐδεὶς ἴσως ἄλλος Εὐρωπαῖος, ἐξωκειώθη δὲ ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς τὰ ἐνταῦθα ἦθη καὶ ἔθιμα, ὥστε ὑπὸ τὸ τουρκικὸν ὄνομα, ὅπερ μὲ καλύπτει οὐδεὶς δύναται νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι εἶμαι Γερμανός.

Ὁ Δρ. Σνίτσερ διετέλεσε κυβερνητικὸς ἱατρός τῶν χωρῶν τοῦ Ἰσημερινοῦ ὑπὸ τὸν Γόρδωνα, ὅστις ἀμέσως ἀνεγνώρισε τὴν ἀξίαν καὶ ἱκανότητα τοῦ παρὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως τεθέντος εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γερμανοῦ ἱατροῦ, καὶ ἐπεφόρτισεν αὐτὸν μὲ διπλωματικὰς ἀποστολάς πρὸς τοὺς

φυλάρχους τῆς Οὐγγύδας καὶ τοῦ Οὐγγύρου, ὡς ὁ Δρ. Σνίτσερ ἐξεπλήρωσε πρὸς μεγάλην τοῦ Γόρδωνος εὐαρέσειαν. Ὁ Γόρδων ἐξεδήλωσε τὴν πρὸς τὸν γερμανὸν ἱατρὸν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ὡς μουδέρου, δηλαδὴ διοικητοῦ, τοῦ Χατ-ελ-Ἐστίβα ἐν ταῖς τοῦ Ἰσημερινοῦ χείρας. Τῷ 1878 ὁ Ἐμὶν ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βέη καὶ ἐγένετο ὡσαύτως διοικητὴς τοῦ Λάδου. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Χαρτοῦμ καὶ τὸν φόνον τοῦ Γόρδωνος παρέμειναν ὡς ὑποδιοικητὰ ἐν τῷ νοτίῳ Σουδᾶν, ὁ μὲν Ἀγγλὸς Λούπτων Βέης ἐν Βαχρ-ελ-Γαζέλ, ὁ δ' Ἐμὶν πασσᾶς ἐν Λάδῳ τοῦ Νείλου. Ἡ κυριαρχία ὅμως τοῦ Λούπτωνος βέη ἔληξε κατὰ τινα στάσιν τῶν Μασῶν τοῦ Δίγκα, ἐνῶ ὁ Ἐμὶν πασσᾶς διετέλει ἐν εὐτυχεστέρα ἢ ὁ Λούπτων θέσει ἕνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἐν Σουδᾶν ὁπαδῶν τοῦ Μαγδῆ, ἐκτὸς δὲ τούτου εἶχε τότε εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ πλείονας τῶν 200 ἀνδρῶν

τακτικοῦ στρατοῦ. Περιελθόντος ὅμως τοῦ Βαχρ-ελ-Γαζέλ εἰς χεῖρας τῶν ἐπαναστατῶν ἠναγκάσθη καὶ ὁ Ἐμὶν πασσᾶς νὰ παραδώσῃ ἀλληλοδιαδόχως πᾶσας τὰς παρὰ τῷ Νείλῳ ἐπαρχίας αὐτοῦ καὶ ν' ἀποσύρθῃ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ ποταμοῦ μέρη καὶ νοτίως αὐτοῦ. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1885 ἡ ἐπαρχία Λάδῳ ἐξεκινεώθη ὑπὸ τοῦ Ἐμὶν πασσᾶ ὅστις ἀμέσως ὑπέστρεψε διὰ τοῦ Μούγγη, τοῦ Λαβόρε καὶ τοῦ Δουφέλα εἰς τὴν Βαδαλάην.

Αἱ τελευταῖαι ἀμέσοι περὶ τοῦ Ἐμὶν πασσᾶ εἰδήσεις χρονολογοῦνται ἀπὸ 2. Νοεμβρίου 1887 ὅτε οὗτος ἐξεδήλωσε τὴν ἀμετάτρεπτον αὐτοῦ ἀπόφασιν νὰ ἐμμεῖν ἐν τῷ ἔργῳ, ὅπερ ἀνέλαβεν. Ἐν νεωτέραις ἐπιστολαῖς ἐξέφρασκον ἤδη τὴν πρόθεσιν ἵνα, μετὰ τὴν συνένωσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Στάνλεϋ καὶ παραλαβὴν νέων ὄπλων καὶ πολεμοφοδίων, προελθῇ πάλιν πρὸς τὸν ἄνω Νείλον,

EMIN ΠΑΣΣΑΣ.

ἀνακτήσῃται τὰς ἀρχαίας καὶ κατὰ τὸ 1885 ἐγκαταλειφθεῖσας θέσεις καὶ ἀναλάβῃ τέλος τὸ ἔργον, ἐν ᾗ ὁ Γόρδων ἀπέτυχε. Ἐμμεσοὶ περὶ τοῦ Ἐμὶν πασσᾶ εἰδήσεις ὑπάρχουσιν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1888, χρονολογούμεναι ἐκ Ζανζιβάρης ἀπὸ τῆς 31. Ἰουλίου. Ἡ θέσις αὐτοῦ κατέστη λίαν δυσχερὴς, μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἐπρομηθεύετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια, παρὰ δὲ τῷ στρατῷ ἤρξατο νὰ ἐπικρατῇ μεγίστη δυσἀρέσεια. Τῇ 4. Ἀπριλίου ὁ Ἐμὶν πασσᾶς προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μαγδῆ ἐκ Χαρτοῦμ ἵνα παραδοθῇ καὶ ἐγκαταλίπῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Μαγδῆς διέταξεν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον αὐτοῦ. Ὁ Ἐμὶν πασσᾶς ἐνόησε νὰ προβῇ ἐναντίον τῆς ἐκστρατείας ταύτης καὶ νὰ προχωρήσῃ διὰ τοῦ Λάδου ἵνα ἐκπλήξῃ τὸν ἐχθρὸν καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν ἐπιθεσιν ταχύτητος αὐτοῦ ἐπανορθώσῃ τὴν τῶν ἐπιτηδείων ἔλλειψιν. Τηλεγραφικῶς ἠγγέλη ἐσχάτως ἐκ Λονδίνου ὅτι ἡ κυβερνήσις ἀμφιβάλλει περὶ τῆς συλλήψεως τοῦ Ἐμὶν πασσᾶ καὶ τοῦ Στάνλεϋ ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Μαγδῆ, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀγγέλλεται ὅτι ἐν Βερολίνῳ καὶ ἐν Λονδίνῳ ἡ σύλληψις τοῦ Ἐμὶν ἤρξατο νὰ καθίσταται πιστευτή.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ.

Περί τού έτους, μηνός και ημέρας τής γεννήσεως του Σωτήρος ουδέμια υπάρχει έγγραφος μαρτυρία ή πρόφορη παράδοσις, διότι οι πρώτοι χριστιανοί έξιμην μάλλον τήν ημέραν του θανάτου ως αρχήν νέου και αληθοῦς βίου. Πρώτη σαφής και καθαρά μνεία τών Χριστουγεννιών ως εορτῆς έν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ γίνεται παρ' Ἀμβροσίῳ περί τό 360. φαίνεται ὅμως ἡ εορτή αὕτη οἷσα έν χρήσει ὀλίγας δεκαετηρίδας πρότερον. Ὁρίσθη δέ ἡ 25. Δεκεμβρίου ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ὄχι εἰκή και αὐθαίρετως, ἀλλά κατά τινας μὲν πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἀπὸ τῆς 17. μέχρι τῆς 24. Δεκεμβρίου εορταζομένων Κρονίων εἰς ἀνάμνησιν τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, κατὰ τῆν τελεμαίαν ἡμέραν τῶν ὁποίων τὰ παῖδια ἐδέχοντο δῶρα, κόρας και ἀγαλιματῖα πηλίνα ἢ κήρινα (ἐξ οὗ και ἡ παρὰ τοῖς καθολικοῖς και διαμαρτυρομένοις μέχρι τῆς σήμερον ἐπικρατοῦσα συνήθεια τῶν ἀμοιβαίων δωρεῶν), κατ' ἄλλους δέ διότι, ἡ 25. Δεκεμβρίου οὖσα ἡμέρα τῆς χειμερινῆς τοῦ Ἥλιου τροπῆς, ἔδει νὰ εορτάζηται εἰς ἀνάμνησιν τῶν γενεθλίων τοῦ Σωτήρος, ὅστις συμβολικῶς ἐδήλωε τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης, τὸ αἰῶνιον και ἀληθινὸν φῶς, τὸ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα τοὺς πάντας φωτίσῃ. Ἐκ Ρώμης ἡ εορτὴ αὕτη ἐξηπλώθη τάχιστα οὐ μόνον πανταχοῦ τῆς Δύσεως ἀλλὰ και έν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ, ἐνθα πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐφώρταζοτο ἡ τῶν Ἐπιφανείων εορτή. Ὁ Χρυσόστομος ἐγκωμιάζει τὴν εορτήν ταύτην ὡς „πασῶν τῶν εορτῶν μητρόπολις και σεμνοτάτην“. Ἡ καθολικωτάτη αὕτη εορτὴ ἐφώρταζε μετὰ μερίστης εὐλαβείας, ἐπὶ τῇ ἑλευσίᾳ αὐτῆς νεοὶ και γέροντες, πλοῖοι και πένητες ἐκληροῦντο χαρῆς, αἱ τράπεζαι ἐστρώννυντο, οἱ δυνάμενοι ἀντὶ ἀγαλιματίων και κορών παρέχον μέγας τῶν ἀγαθῶν, τῶν τοῖς πένησι. Μετὰ τῆς εορτῆς τῶν Χριστουγεννίων ἀνεκιδεθὲν συνδέεται ἡ μνήμη τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ὅστις τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἐπέσφράγισε διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς εορτῆς τῶν Χριστουγεννίων δὲν θεωροῦμεν ἀσκόπων νὰ περιγραφῶμεν διὰ βραχυτάτων τὴν κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ Σωτήρος, ἵνα καταδείξηθῃ ὅτι μόνον θεὰ δύναμις και οἰκονομία ἡδύνατο νὰ ἀνακόψῃ τὸν εἰς τὸ βάραθρον ῥοῦν τῆς ἀνθρωπότητος και ἀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ φῶς και τὴν ἀλήθειαν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν τὸν τὲ ἔθνικὸν κόσμον και τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν.

Ἡ ἔθνικὴ θρησκεία οὖσα έν γενεὴ ἀποδέωσις τῆς φύσεως ἢ κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, „ἀλλαγὴ τῆς δόξης τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ έν ὁμοίῳ μορτῇ εἰκόνας φθορῶν ἀνθρώπου και πετεινῶν και τετραπόδων και ἑρπετῶν“ έν ἄλλαις λέξεσι φυσικὴ θρησκεία, τὸσαύτην ἔσχεν ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις δύναμιν και ἐνέργειαν ὡστε νὰ ὑποβάλλωνται εἰς βαρύτερας θυσίας και δοκιμασίας (ἐκατόμβας, θυσίας τένων κτλ.), τὰ μυστήρια δὲ και χρησθήρια και ἡ μαγεία και ἡ μαντεία ἦσαν κενοὶ τύποι, ὄργανα σκοπίμου ἀπάτης έν γενεὴ δὲ δεισιδαιμονία και ἀπιστία ἔβανον παραλλήλως. Τοιαύτης δ' οὐσης τῆς θρησκείας, και ἡ στενότης μετ' αὐτῆς συνδεομένη ἠθικὴ δὲν ἦτο καθαρά. Οὐδεὶς ἄγνοεῖ ὅτι τοῖς θεοῖς ἀπεδίδοντο πᾶθη και ἀδυναμίαι ἀνθρώπων. Ἡ φιλανθρωπία ἦν ὄλιγος ἀγνος“ παρ' αὐτοῖς ἐπικρατεῖ μάλλον δ' ἔθνικῶς χαριτήρ, ἐξ οὗ και πολλὰ πολιτικά ἀρεταί. Ὁ ἔθνος ὅμως και ὁ δοῦλος οὐδὲν ἀξίωμα οὐδὲ ἀξίαν ἡδύνατο νὰ εἶχῃ. Ὁ προομιμὸς τῆς γυναικὸς, θεωρουμένης πολλακίς ὡς θούλης, παραγνωρίζετο ὄλιγ. Ἡ φιλοσοφία, ἥτις εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀρηθρικῶς και θετικῶς προσέλειπε τὴν εἰς Χριστὸν ὁδόν, ἀρηθρικῶς μὲν ἀνατρέφασα τὰς βάσεις τῆς δεισιδαιμονίας, ἐξαφανίσασα τὴν εἰδωλολατρείαν και εἰσαγαγοῦσα παρὰ τοῖς ἔθνεσιν τὸν ἀπελλισμὸν, θετικῶς δὲ θέτοα νέας βάσεις

θρησκείας, διδάξασα τὴν ταπεινοφροσύνην, τὸ γνῶθι σαυτὸν, τὴν συγγένειαν τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ, ζητήσασα νὰ ἀνυψώσῃ τὸν ἀνθρώπον ὑπερὶ τὰ αἰσθητὰ πρὸς τὴν ἀρχαίην αἰτίαν παντὸς ὄρατου ἀληθοῦς και ἀγαθοῦ, και ὄρίσασα ὡς προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὡς ἐγγυτάτω τοῦ θεοῦ γίνεσθαι, ἡ αὕτη αὕτη λέγομεν φιλοσοφία πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξέπεσον ὄλιγες τῆς ἀρχαίης αὐτῆς καθαρότητος και ἤγειρεν έν τῷ συνειδήτῃ τοῦ ἔθνικου κόσμου βαρῦτατον και τελεώτατον ἀπελλισμὸν. Ἐὰν πρὸ Χριστοῦ φιλοσοφικὰ τῶν Ἐπικουρείων, Στωϊκῶν και Σκεπτικῶν συστήματα, ἀπερ ἡ διδασκούντων ὕλισμὸν ἢ ὀλιστικὸν πανθεϊσμὸν, παρέχονσι καθαρῶτατον τῆς τότε ἐπικρατοῦσης καταστάσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τεκμήριον. Οἱ μὲν Ἐπικουρεῖοι ὀρίζοντες ὡς τέλος τοῦ βίου τὴν ἡδονὴν ὑπελάμβανον τὴν ψυχὴν θνητὴν, τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου πατήριον τῆς τύχης, ἤρουντο δὲ και τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ Στωϊκοί, καταφρονούντες τῆς ἡδονῆς και τῶν ὀδυνῶν, ἐδογματίζον ὅτι ἡδύνατό τις, ἀποτυγχάνων τοῦ σκοποῦ τοῦ βίου, νὰ αὐτοκτονῇ, δια τῆς ἑξουσίας δὲ ταύτης ἐαυτοῦ και τοῦ κόσμου ὁ σοφὸς εἶνε Θεός, διότι έν ἐαυτῷ, εἶχε πᾶν, οὐπερ χρῆζει. Οἱ δὲ Σκεπτικοί, πᾶσαν πρὸς εἴρεσιν τῆς ἀληθείας ἔρεναν ἀποφεύγοντες και περὶ πάντων ἀμφιβάλλοντες, ὑπελάμβανον ὡς μεγίστην μὲν θεωρητικὴν σοφίαν τὴν ἀποχὴν ἀπο πάσης κρίσεως, ὡς μεγίστην δὲ πρακτικὴν τὴν ἀποφυγὴν πάσης ἑμπαθοῦς τάσεως.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ὁ ἐκλεκτός και περιούσιος οὗτος λαὸς τοῦ Κυρίου, ὁ μέλλων κατὰ τὴν ἐκ Θεοῦ κλήσιν νὰ ἦ ὁ φορεὺς και μεσίτης τῆς μελλούσης θείας ἀποκαλύψεως, ἐπελάθοντο τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ἐγκαταλιπόντες τὸν ἀληθινὸν Θεὸν και λατρεύσαντες τοῖς εἰδώλοις. Οἱ προφῆται ἐσπούδαζον, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοῖς τὰς μεγάλας τοῦ Θεοῦ εὐεργεσίας, νὰ ἐπαναγάγῃσιν αὐτοὺς εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ ἐπιστροφή των ἦν πάντοτε ἐφήμερος. Ἡ ἀποστασία δὲ αὕτη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ διαίρεσις τοῦ βασιλείου Ἰσραὴλ και ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἦσαν τὰ αἰτία τῆς ἀπαγωγῆς των εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐκεῖ δὲ ὑπὸ ξένον ζυγὸν ἐμνήσθησαν ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐγένοντο, ὡς συνήθως τοῦτο γίνεται, εὐσεβέστεροι, ἔως οὗ, ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, ἤρξαντο λατρεύοντες τῷ ἀληθινῷ Θεῷ, ἐνίκησαν Ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ και ἐπὶ τῶν Μακκαβαίων ἐγένοντο ὄλιγες ἀνεξάρτητοι. Τελευταίον ὑπετάγησαν τοῖς Ῥωμαίοις, ὧν ἡ πίεσις συνετέλεσε νὰ ἐγερεθῇ παρ' αὐτοῖς τὸ ἔθνικὸν αἰσθημα, ἤρξαντο νὰ ἐπιστρέψωσι πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, ὑπολαμβάνοντες δὲ τὸν Ἰεχωβά μόνον ὡς Θεὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν, καταφρόνων παντὸς ξένου, προσεδάκων τάχιστα τὴν ἑλευσιν τοῦ Μεσσία, περὶ οὗ ἐδόξαζον ὅτι ἐμελλεν ὡς βασιλεὺς πανίσχυρος νὰ ἀποκαταστήσῃ τὸ γένος τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἡ εὐσεβεία μωρὸν κατὰ μικρὸν περιωρισθῇ μόνον εἰς ἐξωτερικοῦς τύπους, οἱ τελεῖς και γραμμικαὶ ἐπεμελοῦντο νὰ ἐπισφραγίσωσιν ἐξωτερικῶς θεσμοὺς και διατάξεις, ὁ λαὸς εἶχε διαιρεθῆ εἰς διαφόρους αἱρέσεις κατὰ τὰς τότε ἐπικρατούσας σχολὰς ἢ τάσεις τῶν Φαρισσαίων, Σαδουκαίων και Ἐσσαίων.

Ἀποῦ λοιπὸν οὐτε ὁ ἔθνομισμὸς οὐτε ὁ Ἰουδαϊσμὸς ἡδυνήθησαν νὰ ἀποπληρώσωσι τὰς θρησκευτικὰς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀνάγκας και παράσχωσι τὴν ποθουμένην αὐτῷ εἰρήνην, οἱ ἀνθρώποι έν γενεὴ προσεδόκων ἐγγυτάτην μεταβολὴν. Ἡ μεταβολὴ δὲ αὕτη, ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐγένετο διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ και τὴν υἰοθεσίαν ἐλάβομεν.

Ἐὰν περὶ τῆς γεννήσεως, τοῦ βίου και τοῦ θανάτου τοῦ Σωτήρος ἀναφέρωσιν έν ἑπιτάσει οἱ εὐαγγελισταί.

Ἐντὸς τῆς πρώτης εξαμηνίας δὲ δημοσιευθῆ έν τῇ Κλεισῇ μεγάλη και ἀρίστη εἰκὼν „Ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου“ ὑπὸ τοῦ διασχομοῦ Ζωγράφου C. v. Piloty.

Ἐνεκα ἀλλαγῆς τοῦ διορθωτοῦ και προσωρινῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ στοιχειωθέντος παρεἰσέφρησαν έν τῷ προηγούμενῳ ἀριθμῷ τῆς Κλεισῆς διάφορα τυπογραφικὰ λάθη, ἐξ ὧν διορθοῦμεν ἐνταῦθα τὸ ἐξῆς σπουδαιότατον. Τὸ έν τῇ Πινακοθήκῃ (Ἀρ. 22 σελ. 355, ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ἀρ. 3) διὰ τῆς μετατοπίσεως ὀλίγων λέξεων ἀματάληπτον γενόμενον χωρίον ἀναγνωστῶν ὡς ἐξῆς: Ἐθρῖσκόμεθα ἐκ τῆ ἀρχαία Ρωμῆ. Διὰ τῆς ἐθρῖσεως και ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταναγασομένης Ἀπίας ὁδοῦ ἀκολουθοῦμεν κτλ. — κ. Γ. Κ. εἰς Σωζόπολιν. Τὴν „Σαπρῶ“ ἀπεστείλαμεν ὑμῖν, τὰς εἰκόνας ὅμως δὲν ἡδυνήθημεν, ἐπειδὴ ὀλιγώτερον τῶν πέντε ἀποβαίνει ἡμῖν δισκολος και ἀσύμφορος ἡ ἀποστολή. Ἔργα ἀλλὰ ὡς τὴν „Σαπρῶ“ οὕτε ἡμεῖς πρὸς τὸ παρὸν ἔχομεν οὐτε παρ' ἄλλων εὐρισκόμεθα. — κ. Χ. Π. εἰς Βαρσίαν. Θῶ συμμορφωθῶμεν, — κ. Β. Β. εἰς Ἀδριανουπόλιν. Ἀπεστάλησαν. — κ. Ἀδ. Ζ. Μ. εἰς Βιταλία. Ἐσημειώσαμεν. — κ. Κ. Κ. εἰς Σερμπίν. Ἀπεστάλησαν. — κ. Δ. Η. Α. εἰς Cafr Zayat, E. M. εἰς Ροστόβιον. Συνεμορφωθῆμεν. — κ. Θ. Χ. εἰς Βάλων. Ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Α. Α. εἰς Ἀρμαβήριον. Θ' ἀποσταλῶσιν. — κ. Ν. Η. Α. εἰς Νικολαίεφ, κ. Σπ. Π. εἰς Μαριούπολιν, κ. Μ. Μ. εἰς Μελιτούπολιν. Θὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν σας. — κ. Γ. Π. εἰς Μανδουράν, Ν. Ε. Μπ. εἰς Ζαχαζήκ. Ἀπεστάλησαν. — κ. Ι. Β. εἰς Ρόδον. Ἀπεστάλησαν, ἀλλ' ἐλυπήθημεν διὰ τὰ γραφόμενά σας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. I. Ἰουδαϊκῆς Ἐκκλησίας (μετὰ εἰκόνας). — Ὁ ἀστερβέρις οὐρανός. — Ὁ δοῦς τῶ Ἐnghien. — Ἡ ὀμίγη έν Λονδίνοφ. — Δωρα δ' Ἰστρία (μετὰ εἰκόνας). — Τὸ φοβερὸν μέγανον. Διήγημα ἐκ τοῦ βίου ἐνὸς παραδόξου. — Πινακοθήκη, ἥτοι ἐργηταία τῶν εἰκόνων. — Παιδιά. (Ἀδύνατον συνομιεσιον. — Ἡ συνείδησις. — Οἱ δευδερκεία παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς. — Ἀντίστασις τοῦ Πάγου. — Στανιστικαί.) — Ἐπιστήμη και Καλλιτεχνία. (Οἱ δύο μικροὶ δορυφόροι τοῦ Ἄρεως. — Ἐπενέργειαι τοῦ καπνοῦ. — Ἡ μεγίστη βιβλιοθήκη τοῦ Σαίτηρου. — Φοιτητρια έν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Παρισίων. — Ἡ φαινομένη κηλὶς έν τῷ ἀστερισμῷ τῆς λύρας. — Νέον Πανεπιστήμιον έν Σουηδία. — Περὶ τῆς εἰσποτικῆς γοσσογῶν σπερματιῶν. — Ἡ ἀπόστασις τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου. — Ἀνασκαραί έν Κύπρω. — Μέχρι πόσου βάθους τῆς θαλάσσης εἰσδεῖ τὸ φῶς.) — Περὶ τῆς εορτῆς τῶν Χριστουγεννίων. — Μικρὰ Ἀλληλογραφία.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. I. Ἰουδαϊκῆς Ἐκκλησίας (έν σελ. 359). — Ὁ μέγας δολὴ Παῦλος και ἡ μνηστὴ αὐτοῦ παγκράτισσα Ἀλεξάνδρα τῆς Ἑλλάδος (έν σελ. 363). — Ὁ ἱατρὸς. Εἰκὼν ὑπὸ Hans Bachmann (έν σελ. 367). — Δωρα δ' Ἰστρία (έν σελ. 370). — Ἐμῖν πασσῆς (έν σελ. 375).

Ἐκδότης Π. Α. ΖΥΓΟΥΡΗΣ.

Τύποις Bär & Hermann, ἐν Λειψίᾳ. — Χάρτες ἐκ τῆς Neue Papiermanufaktur ἐν Σερμσβούργῳ. — Μελένη Frey & Seining, ἐν Λειψίᾳ.